

Apua ihmiskaupan uhrille

Kinos Miia

Saarnio Jari

Turunen Emilia

OPINNÄYTETYÖ

Helmi­kuu 2022

Moniviranomaisyhteistyö

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu, Poliisiammattikorkeakoulu
Ensihoito (AMK), Poliisi (AMK)
Moniviranomaisyhteistyö

KINOS, M., SAARNIO, J. & TURUNEN, E.:

Apua ihmiskaupan uhrille

Opinnäytetyö 69 sivua, joista liitteitä 7 sivua
Helmikuu 2022

Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella, kehittää ja tuottaa sisältöä Suomeen tulevien ja Suomessa asuvien ja oleskelevien ihmiskaupan uhrien tarpeita varten sekä moniviranomaistoiminnan avuksi ja käyttöön. Sisältöä on ajateltu käytettäväksi esimerkiksi eri alustoilla ja kanavilla. Tavoitteena oli innovoida sisältöä informatiivisille alustoille laajalle käyttäjäkunnalle. Tämäntapaiselle suunnittelulle ja toteutukselle on erityinen tarve, koska sellaista ei vielä ole olemassa ja ulkomaa-laisten tuen tarve avun löytämiseen on konkreettinen.

Opinnäytetyössä selvitettiin olemassa olevien avustusjärjestöjen sivustojen (Migri, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, Pakolaisneuvonta jne.) ja autenttisten haastattelujen avulla web-sivujen tai vastaavien alustojen sisällön tarpeita. Aiheesta tutkittiin mm. aiemmin julkaistuja tutkimuksia, opinnäytetöitä, kirjallisuutta ja internet-lähteitä. Aihe rajattiin ihmiskaupan uhrin avun saamisen ohjeistukseen.

Työtä varten saatiin kaksi työperäistä ihmiskaupan uhria haastateltavaksi. Valittavasti näin vähäisellä määrällä ei voida tehdä kauaskantoisia tieteellisiä johtopäätöksiä siitä, minkälaista apua ihmiskaupan uhrin kokevat tarvitsevansa. Haastateltavat kuitenkin kokivat, että oli hyvä saada apua yhdeltä ihmiseltä tai järjestöltä, josta heidät ohjattiin toisille avuntarjoajille avuntarpeesta ja aiheesta riippuen. Mahdollisena jatkotutkimuksena voisi olla sama tutkimus, mutta pidemmällä aikavälillä tehtynä ja tulkkia apuna käyttäen.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu, Poliisiammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences, Police University College
Degree Programme in Emergency Care (UAS), Upgrading of Qualifications Program for Bachelor of Police Services (UAS)
“Multiple law enforcement co-operation”

KINOS, M., SAARNIO, J. & TURUNEN, E.:

Help for a Victim of Human Trafficking

Bachelor's thesis 69 pages, with appendices 7 pages
February 2022

The purpose of this thesis was to plan, develop and produce content for victims of human trafficking who arrive in Finland or already live in Finland and for their needs and for the usage of multiple law enforcement co-operation. The content is intended to be used on different platforms for a wide user base. The goal for the thesis was to improve the working life in a practical way. For foreigners the need of support in finding help is concrete and this kind of product does not exist yet.

This thesis found out the need for a web site or corresponding platforms and their content by sorting out existing aid organizations and authentic interviews. In this thesis the source of information is from previously published studies, thesis', literature, and internet sources. The subject was limited to guidelines for obtaining assistance for a victim of human trafficking.

This thesis received two participants for interviews. Unfortunately, with such little data we cannot make far reaching conclusions in how the victims of human trafficking could receive help. The two interviewees however felt that it was good to receive help and information from a single person or organization that guides them from their organization to another aid organization depending on the type of help the victim needs. To get better results from the research, one could make the same research but with a longer time span and the help of a translator.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	6
2. AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	7
2.1. Tutkimuksen tarkoitus, tehtävä ja rajaus	13
2.2. Tutkimuksen tavoite	14
2.3. Tutkimuksen haasteet ja eettisyys	15
2.4. Tutkimuksen luotettavuus	15
3. IHMISKAUPPA KÄSITTEENÄ	17
3.1. Poliisi, terveydenhuolto ja ihmiskauppa	18
4. TIETOPERUSTAN ESITTELY	20
4.1. Ihmiskauppaa käsitteleviä aiempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä 20	
4.1.1. Ihmiskaupan uhrien tunnistamisen esteitä - suomalaisten järjestöasiantuntijoiden näkökulma	20
4.1.2. Ihmiskauppa seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa - tutkimus kriminalisoinnin tunnusmerkistötekijöihin	22
4.1.3. Ihmiskauppa Suomessa ja maailmalla	24
4.1.4. Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja avun piiriin ohjaaminen	25
4.1.5. Älä sulje silmiäsi ihmiskaupalta	26
4.1.6. Ihmiskaupan uhrin auttaminen Suomessa	27
4.2. Tietoa ihmiskaupasta eri viranomaisten nettisivuilta	28
4.2.1. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän ylläpitämä sivusto	28
4.2.2. Maahanmuuttoviraston sivustot.....	29
4.2.3. Sisäministeriön sivustot.....	30
4.2.4. Pakolaisneuvonnan sivustot.....	31
4.2.5. Sosiaali- ja terveysministeriön sivustot.....	32
4.2.6. Verottajan sivustot.....	34
4.2.7. Rikosuhripäivystyksen sivustot.....	35
4.2.8. Poliisin sivustot.....	36
5. HAASTATTELUT JA NIIDEN ANALYSOINTI	39
5.1. Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu	39
5.2. Haastattelun tavoite ja haastattelutilanne	41
5.3. Haastatteluaineiston analysointi ja teemoittelu	42
5.4. Haastateltavien taustat ja lähtötilanne	44
5.5. Haastattelujen tulokset.....	47
6. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA HAASTEET	50

7. POHDINTA	54
8. LOPPUSANAT	57
LÄHTEET	58
LIITTEET	61
Liite 1. Haastattelukysymykset.....	61
Liite 2. Haastattelukysymykset englanniksi.....	63
Liite 3. Haastattelun suostumuslomakkeen sisältö	65
Liite 4. Haastattelun suostumuslomakkeen sisältö englanniksi.....	67

LYHENTEET JA TERMIT

ELY-keskus	Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus
KRP	Keskusrikospoliisi
Migri	Maahanmuuttovirasto
OTM	Oikeustieteen maisteri
Polamk	Poliisiammattikorkeakoulu
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TAMK	Tampereen ammattikorkeakoulu

1. JOHDANTO

Tämän työn tekijöinä ovat Tampereen ammattikorkeakoulun ensihoidon opiskelija ja kaksi Poliisiammattikorkeakoulun poliisitaustaista opiskelijaa. Tarkoituksena on suunnitella, kehittää ja tuottaa sisältöä Suomeen tulevien ja Suomessa asuvien ja oleskelevien ihmiskaupan uhrien tarpeita varten sekä moniviranomaistoiminnan avuksi ja käyttöön. Sisältöä voi hyödyntää eri alustoilla ja kanavilla. Opinnäytetyömme on siis toiminnallinen työ, jossa käytetään teemahaastatteluita aineiston keräämiseksi. Teemahaastattelut ovat yksilöhaastatteluja ja niitä on tarkoitus suorittaa 3–5 kappaletta. Teemahaastatteluissa on tarkoituksenaan kerätä tietoa ihmiskaupan uhreilta, jotka ovat eri ikäisiä ja erilaisista lähtökohdista tulevia. Teemahaastattelut on tarkoitus suorittaa kasvotusten haastateltavien kanssa.

Sisällön tuottaminen liittyy hankkeeseen, jossa yhtenä tehtävänä on tuottaa sisältöä käytettäväksi eri alustoilla ja kanavilla, joiden kautta voidaan jakaa informaatiota asiakkaille ja myös monille viranomaisille ja asiantuntijoille. Informatiivisen sisällön suunnittelulle ja toteutukselle on erityinen tarve, koska vielä ei ole olemassa sellaista alustaa, josta löytäisi helposti ”yksistä kansista” eri lähteitä avun saamiselle. Tuen tarve avun löytämiseen on kuitenkin konkreettinen. Työmme hyödyttää etenkin ihmiskaupan uhriksi joutuneita Suomessa asuvia ja Suomeen tulevia ulkomaalaisia sekä heidän lisäksi useita eri viranomaisia.

Työmme lopputuote tulee olemaan yleisesti kaikkien saatavilla. Työhömmme liittyvät teemahaastattelut tullaan raportoimaan anonymisti ja käyttämämme lähteaineisto on julkista, joten työmme tulee kokonaisuudessaan olemaan julkinen.

Asiasanat: poliisi, ensihoito, ihmiskauppa, uhri, police, emergency care, human trafficking, victim

2. AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Ihmiskauppa ja sen torjunta on aiheena erittäin ajankohtainen. Vuonna 2020 ohjautui tammi-kesäkuun aikana ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään 48 ihmistä, jotka ovat olleet Suomessa ihmiskaupaan viittaavissa olosuhteissa. Aiempina vuosina tapausten määrä on ollut pienempi. (Aamulehti 2020.) Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tuoreen puolivuotiskatsauksen mukaan auttamisjärjestelmän kokonaisasiakasmäärä on 30.6.2021 korkeampi, kuin koskaan aiemmin. Viime vuosien aikana asiakasmäärät ovat yli kolminkertaistuneet. Auttamisjärjestelmään on otettu vuoden 2021 alkupuolella 109 uutta asiakasta. Näistä asiakkaista ihmiskaupaan viittaaviin olosuhteisiin oli joutunut 45 asiakasta Suomessa ja 64 asiakasta Suomen ulkopuolella. Auttamisjärjestelmässä 992 asiakkaasta mahdollisia ihmiskaupan uhreja on 770 ja 222 uhrien alaikäisiä lapsia. (ihmiskauppa.fi.)

Aamulehti uutisoi 8.5.2021 siitä, että ihmiskaupan tunnistamista on tarpeen kehittää mm. poliisin ja syyttäjien parissa. Oikeusministeriön mukaan koko rikosprosessissa on tarpeen kehittää ihmiskaupan tunnistamista. Hallitus pyrkiikin uudessa ihmiskaupan vastaisessa toimintaohjelmassa kitkemään ihmiskauppaa. Tavoitteena on, että kaikki työn kannalta keskeiset viranomaiset (poliisi, syyttäjäviranomainen ja rikosseuraamusala) tuntevat ihmiskaupan peruspiirteet, osaavat puuttua siihen ja osaavat ohjata uhrit avun piiriin. Haastavaa on, että osataan tunnistaa ihmiskaupan mahdolliset uhrit ja ohjata heidät auttamisjärjestelmän piiriin. Ihmiskaupan uhrit voivat olla osallisina ihmiskaupan eri muotoihin ja monesti uhri ei itse edes tiedosta olevansa ihmiskaupan uhreja. Poliisihallituksen Ohje POL-2020-38265 toteaa: "Ihmiskaupan uhrin tunnistamisessa on lisäksi tärkeää havaita, ettei uhriksi joutuminen myöskään katso ikää tai sukupuolta. Uhriksi voi joutua myös kantasuomalainen, Suomen kansalainen, pitkään Suomessa oleskellut, juuri Suomeen tullut, Suomessa käymässä oleva, turvapaikanhakija tai laittomasti maassa oleva, jne." (Aamulehti 2021.)

Ilta-sanomissa uutisoitiin 23.9.2021, että kahta ravintolayrityksen edustajaa syytetään Turussa ihmiskaupasta, joka on kestänyt vuosia. Varsinais-Suomen kärä-

jäoikeus käsitteli asiaa torstaina 23.9.2021. Syyttäjän mukaan uhri on työskennellyt turkulaisen ravintolan kokkina aina ravintolan ollessa auki, eikä hänellä ollut ollenkaan lomaa. Uhri on saanut pitää vapaata noin puoli päivää kerran viikossa. Haastehakemuksen mukaan uhrille ei ole maksettu korvauksia ylityöstä, vuorolisistä ja lisävapaapäivänä tehdystä työstä. Syyttäjä vaatiikin syytetyille ehdollista vankeusrangaistusta ja oheisseuraamuksena yhdyskuntapalveluna ihmiskaupasta. (Iltasanomat 2021.)

Samoin Iltasanomissa oli 19.8.2021 uutinen, missä kerrottiin poliisin epäilevän noin nelikymppistä miestä törkeästä ihmiskaupasta, jossa uhri oli hänen oma puolisonsa. Valtakunnallinen ihmiskaupparikosten tutkintaryhmä selvittää kyseistä tapausta. Helsingin poliisin tiedotteessa kerrottiin, että kyseisen tapauksen tutkinta käynnistyi kesällä 2021, kun Helsinki-Vantaan lentoasemalle oli laskeutunut lentokone, missä oli matkustajana miehensä kanssa ollut itkuinen nainen ja tästä oli tullut poliisille ilmoitus. Poliisin mukaan epäilty on salakuljettanut naisen Suomeen vuonna 2017 ja ennen tätä he ovat solmineet avioliittosopimuksen lähtömaassaan. Suomeen tultuaan mies ja nainen olivat solmineet uskonnollisen liiton. Poliisin epäilyn mukaan nainen on ollut alaikäinen avioliittosopimuksen tekohetkellä. Poliisitiedotteen mukaan nainen olisi halunnut myöhemmin eron, mutta epäilty ei ollut tähän suostunut. Esitutkinnassa on selvinnyt poliisin mukaan, että epäilty on hallinnoinut naisen rahoja, valvonut hänen asiointiaan viranomaisessa, rajoittanut naisen liikkumista ja jopa määrännyt, milloin uhri saa puhua. Esitutkinnan perusteella mies on käyttänyt asianomistajaa hyväksi seksuaalisesti ja taloudellisesti ja poliisi epäilee, että uhria on alistettu henkisesti ja fyysisesti ja uhkailtu. Asianomistajalla ei ole ollut mahdollisuutta erota miehestä. Esitutkinta koskien epäiltyä ihmiskaupparikosta, on kesken. (Iltasanomat 2021.)

Poliisin uusi erikoisryhmä, ihmiskaupparikostutkintaryhmä, joka tutkii seksi- ja työperäistä ihmiskauppaa ja parittamista, on aloittanut toimintansa alkuvuodesta 2021. Ylen uutisen mukaan myös lainsäädäntöön on tulossa muutoksia, jotta ihmiskaupan uhreja pystytään auttamaan paremmin. Arvioiden mukaan jopa noin 90 prosenttia ihmiskaupasta jää Suomessa pimentoon viranomaisilta. Suomeen perustettu ihmiskauppaa tutkiva erikoisryhmä on perustettu melko myöhään verrattuna muuhun Eurooppaan. Vastaavaa ryhmää ei ole aiemmin Suomessa ollut.

Odotukset uutta tutkintaryhmää kohtaan ovat korkealla. Suomessa aiemmin tutkinnat ja rikosprosessit ovat olleet pitkiä, jopa yli seitsemän vuotta, mikä on uhrien auttamistyössä haasteellista. Erikoisryhmään on palkattu yhteensä parikymmentä henkilöä, joista kolme työskentelee KRP:n alaisuudessa, loput Helsingin poliisissa. (Yle.fi 2021.)

Erikoisryhmän toisen tutkinnanjohtajan mukaan alkanut työskentely on haastava. Paritusrikollisuus on usein niin sanottua piilorikollisuutta, jossa uhria joudutaan suostuttelemaan puhumaan, toisin kuin monissa muissa rikollisuuden muodoissa. Taustalla on usein rikollisuuden verkosto, josta on vaikeaa erottautua tai parittajana saattaa olla oma puoliso, jolloin uhri ei edes ymmärrä olevansa rikoksen kohde. Vaikenemisen taustalla voi olla myös kulttuuritekijät. Poliisi ei paljoa kerro tutkinnan tavoistaan, mutta mm. etsivätyö jalkauttaa konstaapelit seksin myyntipaikkoihin, jossa poliisi tekee itsensä tutuksi ja poliisi seuraa seksinmyyntipalstoja, jotka ovatkin seksin pääasiallinen kaupankäyntikeino Suomessa nykyään. (Yle.fi 2021.)

Työperäinen kaltoinkohtelu tulee herkemmin ilmi poliisille, kuin ihmiskauppa liittyen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Sen vuoksi viimeksi mainittu edellyttää poliisilta aktiivista tutkintaa ja tiedonhankintaa. Itsenäinen seksityö on laillista Suomen lainsäädännön mukaan, mutta parittaminen ja seksin ostaminen ihmiskaupan tai parituksen uhrilta, samoin kuin alaikäiseltä seksin ostaminen, on rikos. Kuitenkin seksin ostajan on käytännössä vaikea erottaa itsenäinen palveluntarjoaja paritetusta. Viitteitä ihmiskauppaan voi havaita esimerkiksi ristiriidoista kielellisessä kanssakäymisessä. Jos seksinmyynti-ilmoitus, sitä seuraava sanallinen kontakti ja keskustelu seksityöntekijän kanssa käydään eri kielillä, voidaan epäillä, että ulkopuolinen taho ohjaa toimintaa. Seksinostajan on syytä pohtia myös, voiko seksinmyyjä olla ihmiskaupan uhri, jos myyjän olemuksessa tai käytöksessä on viitteitä esimerkiksi henkisestä jälkeenjääneisyydestä, kehitysvammaisuudesta tai sekavuudesta. Poliisille voi antaa vihjeen ihmiskaupasta, kiskonantapaisesta työsyrynnästä tai parituksesta nimettömänä ja epäilyksen voi tehdä puhelimen tai netin kautta. (Yle.fi 2021.)

Eniten poliisin tietoon Suomessa tulee työperäistä ihmiskauppaa ja viime vuosina uhрина on useammin ollut paperiton henkilö tai turvapaikanhakija. Sekä ulkomalaisia että suomalaisia työnantajia syyllistyy kiskonnantapaiseen työsyryntään ja ihmiskauppaan Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattorin Venla Rothin mukaan. Uhreja on tavoitettu eniten palvelualoilta ja viime vuosina on löydetty uhreja, jotka ovat saattaneet työskennellä kokonaan ilman palkkaa tai huomattavasti alipalkattuna. Lisäksi työpäivät ovat pitkiä ja kontakteja työn ulkopuolella ei ole. Pahimmillaan uhrin ovat olleet ilman riittävää ravintoa ja he ovat asuneet työpaikalla, kuten ravintolassa. Verkostojen ja kielitaidon puute tekevät uhrin varsin haavoittuvaksi, jolloin hän on kokonaan riippuvainen hyväksikäyttäjästään. (Yle.fi 2021.)

Samassa Ylen uutisessa kerrotaan, että istuva hallitus on asettanut oikeusministeriön alaisuuteen työryhmän, joka selvittää kehittämistarpeita ihmiskaupan vastaiseen työhön. Valmistelussa on lakeja ihmiskaupan uhrien auttamista varten ja lisättäviä pykäläiä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltolakeihin. Lakien päivityksessä pyritään siihen, että riippumatta rikosprosessin vaiheesta, ihmiskaupan uhrin saivat paremmin tarvitsemaansa apua nykyistä paremmin. Oleskelulupalainsäädännöstä löytyy kohta, jonka mukaan ihmiskaupan uhriksi ilmennyt henkilö voidaan poistaa maasta, joten tämä osaltaan hankaloittaa uhrien tavoittamista. Hallitus selvittää, miten Maahanmuuttovirasto soveltaa ulkomaalaislain erityissäännöstä liittyen ihmiskaupan uhrien myönteiseen oleskelulupaan. (Yle.fi 2021.)

Opinnäytetyömme aihepiiristä on tehty muutamia opinnäytetöitä. Olemme pyrkineet valitsemaan lähdeaineistoiksi opinnäytetöitä, jotka liittyvät oman opinnäytetyömme aiheeseen ja sen lisäksi ne ovat tuoreita. Olemme pyrkineet seuraamaan myös aiheeseen liittyvää tuoretta uutisointia opinnäytetyön tekemisen aikana. Uutisointia emme varsinaisesti ole käyttäneet lähteinä, vaan ne esiintyvät tekstissä lähinnä viittauksina, koska aihe on varsin ajankohtainen ja siitä uutisoidaan.

Toteutamme työn kolmen hengen työryhmässä, joten työn osa-alueet tullaan jakamaan kaikkien kesken tasapuolisesti. Tarkoituksenamme on tutkia aiheesta aiemmin julkaistuja tutkimuksia, opinnäytetöitä, kirjallisuutta ja internet-lähteitä.

Työllä pyritään saamaan lopputuotteena työkalu moniviranomaistoimintaa ajatellen ja apuväline loppukäyttäjille. Aiomme selvittää olemassa olevien järjestöjen (Migri, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, Pakolaisneuvonta jne.) avulla informatiivisen sisällön tarpeita. Visiona on tuottaa sisältöä informatiiviselle alustalle tai kanavalle, jonka avulla tietoa ja apua on helppo hakea oikeista paikoista. Opinnäytetyö tulee olemaan toiminnallinen opinnäytetyö.

Toiminnallinen opinnäytetyö on tavallaan vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle eli ns. perinteisten laadullisen eli kvalitatiivisen ja määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen tilalle. Toiminnallisella opinnäytetyöllä tavoitellaan ammattiin liittyvää käytännön toiminnan ohjeistamista, sen opastamista, jonkun toiminnan järjestämistä taikka järjeistämistä. (Vilkka & Airaksinen 2004, 9.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä usein käytetään osana tutkimusta myös joko kvantitatiivista tai kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyy tuotos eli produkti. Se on usein työelämään liittyvä ohje, opas tai toimintamalli. Se voi olla myös esimerkiksi koulutussuunnitelma, jonkin tietyn asian kouluttamiseksi. Produktin lisäksi toiminnallisessa opinnäytetyössä myös raportoidaan työn tekeminen. Yhtenä toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on käytännönläheisesti kehittää työelämää ja se tarjoaa myös mahdollisuuden yhdistää teoriaa ja käytäntöä.

Salosen mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä on kaksi ideaalimallia, lineaarinen malli ja spiraalimalli. Ne molemmat noudattavat klassisia työn kehittämisen ja päätöksenteon malleja. Lineaarinen eli kaavamaisesti ja perättäisinä vaiheina etenevä malli, siinä työskentelyvaiheet seuraavat toisiaan laaditun kehittämissuunnitelman mukaisesti. Kehittämissuunnitelma voi olla opinnäytetyösuunnitelma, tutkimussuunnitelma, kehittämissuunnitelma tai projektisuunnitelma. (Salonen 2013, 13–14.)

Lineaarisisessa mallissa kehittämishanke (opinnäytetyö) kuvataan lineaarisesti vaiheistettuna, jossa ensin on tavoitteiden määrittely, josta edetään suunnitteluun, edelleen toteutukseen ja prosessin päättämiseen sekä lopuksi arviointiin. Lineaarinen malli on saanut kritiikkiä liiallisesta suoraviivaisuudesta, jossa koko

kehittämistoiminta näyttäytyä todellisuutta yksinkertaisemmalta. (Salonen 2013, 15.)

Spiraalimalli, käytetään myös nimitystä syklinen spiraalimalli, on lähellä sosiokulttuurista (sosioteknistä) mallia, koska siinä on tunnistettavissa kehittämistoiminnan inhimillisiä, kulttuurisia ja sosiaalisia piirteitä, jotka ovat myös jatkuvasti läsnä ja osana työskentelyä. (Salonen 2013, 14.) Spiraalimallissa kehittäminen kuvataan nimensä mukaisesti jatkuvana syklinä, spiraalina. Kehittämishankkeen tehtävät eli perustelu, organisointi, toteutus ja arviointi muodostavat tässä mallissa kehän. Kehän muodostamisen jälkeen toiminta jatkuu uusilla kehillä, joissa edellinen tuotos arvioidaan aina uudelleen. Tässä mallissa tärkeitä ovat reflektiivisyys, arviointi ja vuorovaikutus. (Salonen 2013, 15.)

Meidän opinnäytetyömme tulee olemaan lineaarisen mallin mukainen ja työ tavoittelee ammatillisessa kentässä lähinnä opastamisen ja toiminnan järjestämistä eli mistä tietoa löytyy ja millaista tietoa löytyy. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on monenlaisia toteutustapoja ja meidän opinnäytetyössämme toteutuksena tulee olemaan tietosisällön tuottaminen, jota sitten voidaan käyttää erilaisissa ympäristöissä ja mahdollisesti myös erilaisilla välineillä. Lisäksi tavoitteena on, että tietosisältö on helposti saatavissa ja saavutettavissa sekä, että se on useiden eri käyttäjien helppo löytää ja sitä on myös helppo käyttää. Pyrkimyksemme opinnäytetyön toteuttamisessa on, että se olisi mahdollisimman käytännönläheinen ja työelämälähtöinen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei aina välttämättä käytetä tutkimuksellisia menetelmiä, mutta meidän opinnäytetyössämme on tarkoituksena käyttää yhtenä tiedonhankkimiskeinona laadullista haastattelututkimusta. Näillä haastatteluilla pyrimme saamaan siihen mukaan myös tutkimuksellisia elementtejä. Jotta työmäärä ei kasva hirveän suureksi, laadullisia haastattelututkimuksia on suunnitelmissa tehdä 3–5 kappaletta.

Toiminnallisissa opinnäytetöissä ei aina ole välttämätöntä analysoida kerättyä aineistoa aivan yhtä tarkasti ja järjestelmällisesti kuin varsinaisissa tutkimuksellisissa opinnäytetöissä. Tärkeää huomioida, että edellä mainittu koskee ainoastaan laadullisella tutkimuksella kerättyä aineistoa toiminnallisiin opinnäytetöihin. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 57–58.) Haastattelututkimusten yhtenä tavoitteena on

myös lisätä teoreettisen osuuden luotettavuutta, koska haastatteluiden avulla pyrimme saamaan autenttista tietoa juuri siitä, mitä tietoa ihmiset ovat hakeneet/tarvinneet ja mistä ovat sitä löytäneet. Kuten opinnäytetyön nimikin “Apua ihmiskaupan uhrille” toteaa, niin, toivottavaa olisi, että apua olisi saatavissa helposti mieluiten yhdestä paikasta ja riittävästi.

Olemme suunnitelleet, että laadullisen haastattelututkimuksen avulla saamme autenttista tietoa sisällön tarpeisiin, eli aineistonkeruumenetelmänä on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Haastattelut ovat yksi yleisimmin käytetyistä menetelmistä aineiston keräämisessä havainnoinnin ohella. Päinvastoin kuin havainnointi, haastattelu suuntautuu menneeseen aikaan useimmiten (Kananen 2017, 89). Haastateltavien määrä on sen verran pieni, että haastattelututkimuksen avulla pystymme tutkimaan ongelmaa yksilötasolla ja saamaan yksityiskohtaisempaa tietoa. Haastattelun yhtenä tavoitteena on selvittää minkälaista avun tarjoamismuotoa haastateltavat toivovat ja kokevat eniten tarvitsevansa.

2.1. Tutkimuksen tarkoitus, tehtävä ja rajaus

Tarkoituksenamme oli suunnitella, kehittää ja tuottaa sisältöä Suomeen tulevien ja Suomessa asuvien ja oleskelevien ihmiskaupan uhrien tarpeita varten sekä moniviranomaistoiminnan avuksi ja käyttöön. Tehtävänäme oli laajentaa tietämystä ihmiskaupan uhrin tunnistamisessa ja ihmiskaupan uhrin avun hakemisessa sekä avun saamisessa. Aihe kuitenkin rajataan ihmiskaupan uhrin avun saamisen ohjeistukseen Suomessa. Päädyimme opinnäytetyössämme kahteen tutkimuskysymykseen, jotka ovat “osaako ihmiskaupan uhri tunnistaa itse olensa uhri” sekä “osaako ihmiskaupan uhri etsiä tietoa oikeista paikoista”.

Tutkimuskysymyksissä tulee ottaa huomioon ihmiskaupan uhrien moniulotteisuus. Ihmiskaupan ilmenemismuodot ovat moninaiset, työvoiman hyväksikäyttöä, seksuaalista hyväksikäyttöä, elinkauppaa, pakkoavioliittoja, lapsikauppaa jne. Tulee huomioida, että ihmiskaupan uhriksi on voinut joutua joko lapsi tai aikuinen, työssäkäyvä tai työtön, eri varallisuuslähtökohdista tuleva jne. Usein mielletään, että ihmiskaupan uhri on ulkomaalainen, mutta uhri voi yhtä hyvin olla

myös suomalainen. Ihmiskaupan uhrin pitää osata tunnistaa itsensä, muuten informaatio ei välttämättä tavoita ihmiskaupalle altistunutta.

2.2. Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on kerätä informaatiota ja tuottaa sisältöä, jota voidaan jakaa eri alustojen ja kanavien kautta niin asiakkaille kuin myös eri viranomaisille, asiantuntijoille ja muillekin tarvitsijoille. Lähdemme liikkeelle työssämme siitä, että selvitämme, mitä tietoa aiheestamme löytyy jo ennestään sekä mitä tutkimuksia ja opinnäytetöitä aiheesta on tehty. Lisäksi tavoitteena on, että opinnäytetyö kehittää työelämää käytännönläheisellä tavalla ja siinä on myös tutkivaa otetta lähtökohtien taustoittamisessa.

Projekti toteutetaan tiedon haulla, tiedon työstämisellä ja analysoinnilla sekä haastatteluilla ja niiden analysoinnilla. Meidän opinnäytetyössämme on kirjallinen osuus työn eri vaiheista sekä toteutustavoista. Lisäksi siinä on lopputuotteena/produktina sisältö eri alustojen ja kanavien käyttöön.

Internetistä löytyy ihmiskauppa.fi-sivusto, joka on Suomessa ihmiskauppailmiöstä ja sen vastaisesta työstä kertova sivusto. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä ylläpitää sivustoa. Sivustoilta löytyy ohjeita ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen, kohtaamiseen ja avun piiriin ohjaamiseen. Sivuilta saa tietoa myös tilanteesta, jossa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään otettu henkilö on asiakkaana esimerkiksi viranomaisella. Sivustojen kautta löytyy yhteydenottolomake ja puhelinnumero, jonka avulla ihmiskaupan uhri voi saada apua ja ohjeita. Meidän työmme produktina eli informatiivisena sisältönä on tarkoitus sisältää konkreettisia vaihtoehtoja löytää eri avuntarjoajat ja viranomaiset, esimerkiksi poliisi.fi, ihmiskauppa.fi, riku.fi jne. Tuotamme sisällön suomen kielellä ja se käännetään tarvittaessa eri kielille, jotta vieraskieliset avuntarvitsijat löytävät helpommin avun piiriin.

2.3. Tutkimuksen haasteet ja eettisyys

Haasteena teemahaastattelututkimuksen tekemisessä oli halukkaiden haastateltavien löytäminen työtämme varten. Eettisenä kysymyksenä on se, että uskaltavatko tai haluavatko haastateltavat kertoa rehellisesti kokemuksistaan ja toiveistaan. Tavoitteenamme on haastatella 3–5 henkilöä, jotka ovat joutuneet ihmiskaupan uhriksi. Yhtenä haasteena edellä mainituista syistä on myös se, että saadaanko haastateltavia suunniteltua määrää.

Suunnitteluvaiheessa emme vielä tienneet, mistä lähtökohdista haastateltavat tulevat tai esimerkiksi minkä ikäisiä haastateltavia saamme. Toiveenamme oli, että haastateltavissa olisi eri lähtökohdista tulevia ja eri ikäisiä henkilöitä, jotta haastatteluissa saatu tieto olisi mahdollisimman kattavaa. Jorma Kananen toteaa kirjassaan *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*, 2017, että haastattelu edellyttää yhteistä kieltä tutkijalle ja tutkittavalle, jotta keskustelu voidaan toteuttaa (Kananen 2017, 88). Tätä asiaa meidän tuli vielä pohtia haastattelua suunnitellessa, koska emme tienneet haastateltavien kielitaitoa. Mutta toiveena oli, että haastattelut voitaisiin tehdä suomen tai englannin kielellä. Myös luottamuksen rakentaminen haastateltavan kanssa on helpompaa, jos voi keskustella kahden kesken ilman tulkkia tapahtuipa haastattelu sitten kasvotusten tai verkon välityksellä.

Erittäin suureksi haasteeksi nousi teemahaastattelututkimukseen halukkaiden haastateltavien löytäminen. Olimme yhteydessä moniin eri tahoihin, mutta aina tuntui, että vastaus oli: “Aiheenne on kyllä tärkeä, mutta valitettavasti emme voi auttaa ja syitä tähän lueteltiin monia erilaisia”. Haasteista kerromme enemmän kohdassa 6 *Opinnäytetyön toteutus ja haasteet*.

2.4. Tutkimuksen luotettavuus

Opinnäytetyö on siltä osin luotettava, että viranomaislähteistä saatu tieto on luotettavaa tietoa. Lähtökohtaisesti tutkimusta varten hankittava tieto on julkista tietoa, joten tutkimuslupaa sitä varten ei tarvitse hakea. Käyttämämme kansainväliset lähteet ovat tieteellisiä ja vertaisarvioituja ja siltä osin luotettavia.

Haastattelututkimus saattaa nostaa eettisiä kysymyksiä työn luotettavuudesta esiin; kuinka haastateltavat kokevat asian ja tutkimuksen ylipäättään, uskaltavatko he antaa rehellisiä vastauksia ja ohjaileeko jokin intressi vastaajaa. Samoin eettisenä kysymyksenä nousee esiin myös se, että voimmeko ylipäättään lähestyä uhriksi joutuneita henkilöitä, saati miten voimme saada tiedon heistä. Ylitämmekö eettisyyden rajan, jos joku muu taho kertoo, kuka on uhri. Onko oikein haikautua sellaisiin paikkoihin, mistä arvellaan uhreja löytyvän?

Olemme pyrkineet esittelemään ja perustelemaan tekemämme ratkaisut mahdollisimman hyvin ja läpinäkyvästi. Lisäksi olemme pyrkineet välttämään omien näkemystemme ja taustamme vaikutusta tutkimuksen tuloksiin ja aineiston analysointiin.

Pidämme aiheitamme erittäin tärkeänä ja toteutuessaan se voi auttaa sekä uhreja että viranomaisia. Tutkimustulokset ovat tärkeää tietoa monelle taholle. Haastattelut perustuvat täysin vapaaehtoisuuteen ja noudatamme niissä huolellisuutta ja korkeata eettisyyttä. Näin ajattelimme, että voimme lähestyä haastateltavia ja tahoja, josta voimme saada haastateltavia. Minkälainen tutkimuslupa työssä tarvitaan, riippuu pitkälti siitä, mistä haastateltavat lopulta saadaan. Lopujen lopuksi työssä ei tarvittu tutkimuslupaa.

3. IHMISKAUPPA KÄSITTEENÄ

Ihmiskaupalla tarkoitetaan ihmisen vapautteen kohdistuvaa rikollisuuden muotoa sekä ihmisoikeusrikkomusta. Ihminen alistetaan toisen ihmisen tai toisten ihmisten määräysvaltaan tarkoituksena yleensä taloudellinen hyväksikäyttö. (Ihmiskauppa.fi.) Ihmiskaupalla on monia eri ilmenemismuotoja ja niistä kaikista voidaankin käyttää termiä nykyajan orjuus (Zimmerman & Kiss 2017).

Seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutunutta henkilöä painostetaan tai pakotetaan prostituutioon, seksiteollisuuden käyttöön tai muun hyväksikäytön kohteeksi. Suurin osa seksuaalisen hyväksikäytön uhreista ovat naisia tai tyttöjä, mutta uhriksi voivat joutua kaikkia sukupuolia edustavat henkilöt. (ihmiskauppa.fi.) Itä-Euroopassa, kuten Venäjällä, Valko-Venäjällä, Ukrainassa, Bulgariassa ja Romaniassa esiintyy paljon seksin myyntiin keskittyviä ihmiskauppatapauksia (Odilov 2017).

Toinen yleisimmistä ihmiskaupan muodoista on työvoiman hyväksikäyttö. Uhri pakotetaan tekemään työtä huolimatta uhrin kieltäytymisestä tai halusta lopettaa. Usein uhria kiristetään uhkailemalla häntä itseään tai hänen läheisiään. Uhri joutuu työskentelemään pitkiä päiviä aivan liian pienellä palkalla tai joskus jopa kokonaan ilman palkkaa. Töissä ei saa pitää taukoja ja sairaanakin on tultava töihin. Usein myös uhreilta otetaan haltuun passi tai muita asiakirjoja tai tavaroita (esim. puhelin), joilla uhria sitten kiristetään. On yleistä, että uhreille on tarjottu hyvää työpaikkaa toisesta maasta, mutta todellisuudessa työ onkin esimerkiksi prostituutiota tai muuta työtä ilman palkkaa huonoilla työolosuhteilla. (ihmiskauppa.fi.)

Muita ihmiskaupan muotoja ovat avioliittoon pakottaminen, ihmiselimillä käytävä kauppa sekä kerjäämisessä tai rikollisessa toiminnassa hyväksikäyttö (Ihmiskauppa.fi). Marta Gębskan vuonna 2020 julkaistussa artikkelissa Gębska kertoo, että maailmalla on yleistymässä ihmisten hyväksikäyttö elinkaupan ja lapsisotilaiden muodossa sekä naisten pakottaminen synnytykseen ja syntyneen lapsen myyntiin (Gębska 2020). On hyvä muistaa, että rikoksentekijöitä ei ole välttämättä pelkästään yksi, vaan ihmiskaupan toteuttamisessa voi olla ryhmiä tai

esimerkiksi uhrin omia perheenjäseniä (Sisäministeriö). On myös tärkeää muistaa, että alaikäisen saattaminen ihmiskaupan uhriksi on rikos, vaikka uhri suostuisi toimimaan häneltä vaaditulla tavalla (ihmiskauppa.fi).

Suomessa ihmiskauppatapaukset ovat muun muassa olleet työperäistä sekä seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyviä tapauksia. Monesti uhri on saapunut ulkomailta Suomeen, mutta on myös tapauksia, jossa uhri on ollut Suomen kansalainen. (Sisäministeriö). Työvoiman hyväksikäyttöä Suomessa on havaittu muun muassa ravintola- ja siivousalalla, kotitaloustyössä, luonnonmarjojen poiminnan alalla sekä rakennusalalla. (ihmiskauppa.fi.)

3.1. Poliisi, terveydenhuolto ja ihmiskauppa

Yvon Danduradin (2017) Kanadassa julkaistun artikkelin mukaan kirjallisuutta viranomaisten kokemista haasteista ihmiskaupan ehkäisemisessä ja siihen reagoimisessa on paljon. Kuitenkin näiden ongelmien onnistuneista kohtaamisista on paljon vähemmän tietoa. Artikkelin mukaan on paljon asioita, mitä poliisi voisi tehdä parantaakseen reagointia ihmiskauppaan, mutta muutos vaatii tietoisuuden lisäämistä ja resurssien kohdentamista. Dandurad mainitsee, että parantaakseen reagointia tulisi muun muassa parantaa etulinjan viranomaisten kykyä tunnistaa ihmiskauppatapauksia ja kouluttaa henkilökuntaa. Usein poliisit ovat epätietoisia ihmiskaupan tapahtumisesta, eikä heillä ole tarvittavaa koulutusta tapausten tutkimiseen. Lisäksi tapausten tutkimiseen ei käytetä tarpeeksi resursseja. Dandurad kertoo, että luotettavalle tietopohjaiselle seurantajärjestelmälle on kova tarve, jotta voitaisiin paremmin arvioida ihmiskaupan luonnetta ja laajuutta sekä lainvalvonnan koulutusta aiheesta. (Dandurad 2017.)

Terveydenhuollossa potilaat ovat niin sanotusti kumppaneita terveydenhuoltoon tarjoavien kanssa ja palveluntarjoajat hoitavat potilaita kliinisen näkökulman lisäksi emotionaalista, henkistä, sosiaalisesta sekä taloudellisesta näkökulmasta. Seksi- ja työperäiseen ihmiskauppaan liittyvät traumat vaikuttavat kaikkiin edellä mainittuihin näkökulmiin ja siihen, kuinka uhrit ovat tekemisissä palveluntarjoajien, kuten lääkäreiden, hoitajien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa. Jotta uh-

riksi joutunutta potilasta voidaan auttaa terveydenhuollossa, on ymmärrettävä ihmiskaupan monimutkaisuus ja asianmukainen rooli ihmiskaupan torjumisessa. (Coverdale, Gordon & Nguyen 2020.)

Henkilökunnan tulee olla valmiina auttamaan uhreja saamaan yhteyden eri avuntarjoajiin ja pääsemään pois riistotilanteestaan, kun he ovat siihen valmiita ja halukkaita. On myös ymmärrettävä, että terveydenhuollon henkilökunnalla on harvoin mahdollisuuksia ”pelastaa” potilaita heidän tilanteestaan. Kuitenkin jokainen kohtaaminen potilaan, jonka epäillä olevan ihmiskaupan uhri, on tilaisuus kouluttaa ja voimaannuttaa uhria sekä ohjata häntä tielle kohti itsemääräämisoikeutta ja turvallisuutta. Ihmiskaupan kohteeksi joutuneen henkilön tunnistamisen puute terveydenhuollossa voi johtaa siihen, että terveydenhuollon henkilökunta menettää mahdollisuuden tarjota asianmukaista hoitoa ja apua. Henkilökunta tarvitsisi-kin siis koulutusta ihmiskauppaan ja sen kohtaamiseen sekä tunnistamiseen liittyen. Uhrin kohtaamisen ja hoidon tulisi olla tuomitsematonta, puolueetonta ja empaattista. (Coverdale, Gordon & Nguyen 2020.)

4. TIETOPERUSTAN ESITTELY

Tietoperustana opinnäytetyössä ovat ihmiskaupaan ja sen torjuntaan liittyvät lähteet sekä aiemmin tehdyt tutkimukset ja opinnäytetyöt. Aihetta käsitellään informatiivisesta näkökulmasta toiminnallisuus ja käytäntö huomioiden. Käytimme työssämme toiminnalliseen työhön ja laadulliseen haastattelututkimukseen liittyvää lähdekirjallisuutta, aiempia tutkimustuloksia sekä jo olemassa olevia tietoja aiheesta esimerkiksi internetistä, ihmiskauppaa käsitteleviä tutkimuksia ja opinnäytetöitä, sanomalehtiartikkeleita, menetelmäkirjallisuutta ja niin edelleen.

4.1. Ihmiskauppaa käsitteleviä aiempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä

Jotta tutkimuksen empiiristä luotettavuutta saadaan nostettua, niin olemme ottaneet tietoperustaksi opinnäytetöiden lisäksi myös aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia. Muun muassa sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksessa on tehty opinnäytetöitä aiheesta. Meillä ei ole tiedossa, että aiheestamme olisi aiempia opinnäytetöitä eri alojen opiskelijoiden yhdessä tekemänä, saati sisällön tuottamista eri alustoille ja kanaville, esimerkiksi web-sivuille, mikä on meidän työmeidän tavoitteena lopullisena tuotoksena.

4.1.1. Ihmiskaupan uhrien tunnistamisen esteitä - suomalaisten järjestöasiantuntijoiden näkökulma

Kaukisen pro gradu –tutkielmassa Ihmiskaupan uhrien tunnistamisen esteitä - suomalaisten järjestöasiantuntijoiden näkökulma, Kaukinen halusi nimenomaan käsitellä tutkimuksessaan sekä seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää että työperäistä ihmiskauppaa, joita Kaukisen mukaan harvoin tutkitaan rinnakkain. Samantyyppiset tarinat löytyvät uhrien taustoilta, jopa sama ihminen on saattanut joutua sekä seksuaalisen että työoloihin liittyvän kaltoinkohtelun uhriksi. (Kaukinen 2020, 4.) Kaukinen kuten monet muutkin ovat havainneet, että ihmiskaupan uhrien tunnistamisessa on haasteita. Ihmiskaupan uhreja ei jostain syystä tunnisteta. Median roolinakin on yleensä nostaa esiin vain kaikista raflaavimmat tapaukset.

On jopa harvinaista, että ihmiskaupan kohde itse tunnistaisi olevansa ihmiskaupan uhri. Hän ei välttämättä ymmärrä eikä koe hyväksikäyttötilannetta lainkaan rikokseksi eikä ainakaan tunnista ihmiskaupparikosta. Uhrit tuntevat syyllisyyttä kokemastaan, ovat häpeissään tai peloissaan sekä eivät tiedä omista oikeuksistaan. (Kaukinen 2020, 33.) Kaukisen aineistossa mainittiin vain yksi tapaus, jossa henkilö oli hakenut apua ihmiskaupan uhrina (Kaukinen 2020, 33).

Kaukisen mielestä laadullisen tutkimuksen keinot sopivat parhaiten aiheeseen syventymiseen, mutta toisaalta taas Kaukinen oli sitä mieltä, että ihmiskaupan uhriksi joutuneiden ihmisten haastattelu tai muu asiaan liittyvä havainnointi tuntui Kaukisesta epäeettiseltä, joten hän keskittyi tutkimaan uhrien sijasta heitä kohtaavien ammattilaisten osaamista ja näkemyksiä. (Kaukinen 2020, 38.)

Kaukinen keräsi tutkimusaineiston haastattelemalla yhteensä yhdeksän eri järjestön asiantuntijoita, jotka voivat työssään kohdata mahdollisia ihmiskaupan uhreja. Ensimmäisen haastattelun Kaukinen teki lokakuussa 2011 ja viimeiset syksyllä 2012. Hän valitsi potentiaaliset haastateltavat tahot niiden järjestöjen joukosta, jotka olivat myös aktiivisesti osallistuneet vuosina 2008–2011 käynnissä olleen ihmiskaupan vastaisen ohjausryhmän toimintaan. Kaukinen oli siinä loppuvaiheessa itsekin mukana sisäasiainministeriön työharjoittelijana. (Kaukinen 2020, 39.)

Kaukisen mielestä keräämässään aineistossa heikkouksina voi pitää sitä, että asiantuntijat keskittyivät pääkaupunkiseudulle, koska useimpien suomalaisten järjestöjen keskustoimistot sijaitsevat siellä ja sitä, etteivät tutkimuksessa mukana olleiden työmarkkinajärjestöjen edustus ollut kattavaa. Työmarkkinajärjestöjen asiantuntijat, joita Kaukinen haastatteli, edustavat kuitenkin aloja, joilla työskentelee paljon ulkomaalaisia. Tällöin ulkomaalaiset ovat myös alttiimpia työperäiselle hyväksikäytölle kuin kantaväestöön kuuluvat. (Kaukinen 2020, 46.)

Haastatteluiden perusteella Kaukiselle kävi selväksi, että ihmiskaupan vastaista työtä tekevien asiantuntijoiden ihmiskaupan uhrien tunnistamisen vähäisyys ei johdu osaamisen puutteesta. Järjestöammattilaisilla, jotka kohtaavat haavoittu-

vassa asemassa olevia ja vaikeissa tilanteissa eläviä ihmisiä, on vankkaa osaamista, jonka avulla ihmiskaupan uhreja pitäisi voida tunnistaa ja auttaa. Esimerkiksi hiljaista tietoa ja asiantietoa ihmiskaupasta järjestöammattilaisille on kertynyt ihmiskaupan vastaisen työn suunnittelussa ja tekemisessä sekä erilaisista kouluksissa. Myös erilaisista materiaaleista sekä toisten uhreja kohtaavien ammattilaisten ja tahojen kanssa tehdystä yhteistyöstä. (Kaukinen 2020, 79.)

Kaukisen aineiston perusteella sekä uhrien tunnistaminen että uhrien auttaminen ovat paljolti kiinni sattumasta: ”Siitä, kuka hänet kohtaa, millaisessa tilanteessa ja missä vaiheessa uhrin polkua. Kohtaajan täytyy osata kysyä oikeita kysymyksiä ja uskaltaa kantaa vastuu kohdatun uhrin vastauksista ja avun tarpeesta. Avun saaminen ei voi olla riippuvaista siitä, keneltä auttamisjärjestelmän virkailijalta kysyy neuvoa tai osaako rikoksen tutkija tai jutun syyttäjä edes ottaa huomioon ihmiskauppaa ja käyttää sitä nimikkeenä rikosprosessissa”. (Kaukinen 2020, 81.)

4.1.2. Ihmiskauppa seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa - tutkimus kriminalisoinnin tunnusmerkistötekijöihin

Rinteen OTM-työssä Ihmiskauppa seksuaalisessa hyväksikäyttö tarkoituksessa – tutkimus kriminalisoinnin tunnusmerkistötekijöihin, käsitellään seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa ihmiskauppaa ja työssä tätä muotoa ihmiskaupasta kutsutaan seksikaupaksi. Tutkielmassa keskitytään ihmiskauppariikoksen tunnusmerkistötekijöihin ja erityisesti, miten Suomessa on onnistuttu ihmiskaupan kriminalisoinnissa. Tutkielman tarkoituksena on myös selvittää kriminaalipoliittisten tavoitteiden selvitystä lakimuutoksen johdosta ja ihmiskaupan merkitystä oikeudellisessa kontekstissa. Tutkielma ei yritä löytää keinoja seksikaupan tunnistamiseen tai sen kitkemiseen, vaan keskittyy arvioimaan seksikauppaa koskevan kriminalisoinnin tarkoituksenmukaisuuteen ja toimivuuteen. Tutkielma pyrkii lisäämään ihmiskauppakriminalisoinnin tulkintaa käsittelemällä oikeustapauksia ja tutkielma hyödyntää tuomioiden analysoinnissa empiiristä metodologiaa. (Rinne 2021, 1–2.)

Tutkielmaa varten Rinne tilasi kaikista käräjä- ja hovioikeuksista vuosien 2015–2020 aikana ihmiskauppaa seksuaalisessa hyväksikäytössä koskevat annetut tuomiot. Rinne toteaa työssään, että koska tuoretta korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöä ei ole, niin tuomioiden rajaaminen vuosiin 2015–2020 perustuu uusimpien lakimuutosten ja tulkintasuositusten ajoittumiseen. Rinteen työhön löytyi 17 tuomioon johtanutta tapausta, joista on valikoitunut työhön julkiset tapaukset, joissa on tuomiossa käsitelty tunnusmerkistökäytännön oikeudellisesta näkökulmasta. Itse työhön löytyi kuusi julkista tuomiota, joissa tekijä tuomittiin ihmiskaupasta. Tämän lisäksi työhön valikoitui yksi paritustapaus, koska se sisälsi paljon tyypillisiä piirteitä ihmiskaupalle. Työssä käsitellään tapauksia monessa eri asiayhteydessä. (Rinne 2021, 4–5.)

Tutkielma käsittelee oikeustuomiotapausten ohella seksikauppaa globaalina ilmiönä, seksikaupan esiintymistä Suomessa, ihmiskauppaa ihmisoikeusloukkauksena, kansainvälisiä työkaluja seksikauppaan puuttumiseksi, ihmiskauppaa rikoslaissa, ihmiskaupan uhrin asemaa, paritusta ja parituksen kohteen suostumusta (ja suostumuksen problematiikkaa), ihmiskaupassa käytettäviä keinoja, ihmiskaupan uhrin riippuvaista asemaa ja turvatonta tilaa ja niiden hyväksikäyttöä. (Rinne 2021.)

Rinteen työssä pureudutaan syvemmin määritelmiin painostaminen, erehdyttäminen ja kavallisuus, väkivaltaan seksikaupassa, ihmiskaupan tekotavat, määräysvaltaan ottaminen, värväminen ihmiskaupan kohteeksi ja uhrin suostumuksesta rikosoikeudessa ja ihmiskaupassa. (Rinne 2021.) Rinne on tuonut työssään esiin myös libertarismien ja abolitionismien ideologioita lainsäädännön ja sen tulkinnan vaikuttimina. (Rinne 2021, 82.)

Tutkielma käy läpi rangaistuskäytäntöjä ja oikeusohjeita, joita käytetään mitattaessa rangaistusta. Lain esitöissä, jotka koskevat ihmiskauppaa, on huomioitava mm. se, mitä tekotapoja on käytetty, uhrin asema, uhrille aiheutuneet vahingot ja onko teon tarkoitus toteutunut. Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisun mukaan arvioitaessa teon moitittavuutta, tulee ottaa huomioon tekotapa ja sen kokonais-

kesto, jolla uhri on saatu kohteeksi toteutuneessa seksuaalisessa hyväksikäytössä, hyväksikäyttökertojen määrä ja lisäksi minkälaisen seksuaalisen teon kohteeksi uhri on joutunut, eli hyväksikäytön laatu. (Rinne 2021, 73.)

Tutkielmassa todetaan johtopäätöksenä, että ihmiskauppa- ja parituspykälien uudistamisesta voidaan katsoa olleen oikeuskäytäntöihin positiivisia vaikutuksia, vaikka uudistuksesta on kulunut aikaa vasta viitisen vuotta. Esimerkiksi vuodesta 2015 lähtien paritusnimikkeellä olevia tapauksia, jotka olisivat sisältäneet piirteitä, jotka ovat ihmiskaupalle tyypillisiä, ei ole päätynyt tuomioistuimiin, lukuun ottamatta paria poikkeusta. Rangaistuksen mittaamisessa ja yhtenäisen oikeudenkäytännön takaamisessa tekotapojen ja käytettyjen keinojen tunnistaminen on tärkeää. Oikeuskäytännössä kaikista merkittävin muutos on mahdollisesti tapahtunut siinä, mikä merkitys annetaan uhrin suostumukselle, joko alkuperäisesti tai ylipäättään. Uhrin alun perin antamalle suostumukselle prostituution harjoittamiseen, ei anneta enää merkitystä. Entistä enemmän kiinnitetään huomiota siihen, onko uhrin asema Suomessa muuttunut niin, että hän ei pysy irtautumaan vahingoittavasta tilanteesta (esim. taloudellinen vahingoittavuus) tai suojautumaan. (Rinne 2021, 92–93.)

Rinne toteaa työssään, että ihmiskauppapykälää voidaan pitää toimivana, helpotulkintaisena EU-oikeuden- ja kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti ja riittävän kattavana. Mutta lainsoveltajien osaamista ja tietoisuutta ihmiskauppapykälän ja tunnusmerkistötekijöiden suhteen ja seksikaupasta ilmiönä, tulisi lisätä. Etenkin uhrin oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. (Rinne 2021, 93.)

4.1.3. Ihmiskauppa Suomessa ja maailmalla

Aho ja Smeds käsittelevät opinnäytetyössään: Ihmiskauppa Suomessa ja maailmalla, ihmiskauppaa käsitteenä ja tuoneet aiheen laajuutta näkyville. Työn tavoitteena oli selvittää tekijöitä, mitkä ovat auttaneet ihmiskaupan uhria toipumaan sekä toipumista estäviä tekijöitä. Työn tarkoituksena oli tutkia ihmiskauppaa ilmiönä ja toipumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä lisätä tietoisuutta sosiaalialalla. Työn toimeksiantajana oli Vapauta Uhri ry. järjestö, joka tekee työtä ihmiskaupan

uhrien auttamisessa Suomessa ja Kyproksella. (Aho ja Smeds 2021, 6.) Opin­näytetyössä käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, jota tuettiin kyselyllä ja aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysi menetelmää (Aho ja Smeds 2021, 8).

Aho ja Smeds keräsivät tietoja Vapauta Uhri ry:n asiakkailta, ja tietojen avulla he halusivat selvittää, miten asiakkaat kokivat auttamisjärjestelmän toimivuuden. Tietojen keräys toteutettiin verkkokyselynä Vapauta Uhri ry:n päiväkeskus Room of Hopen asiakkaille. (Aho ja Smeds 2021, 7). Kysely toteutettiin niin, että niistä ei käy ilmi vastaajien henkilöllisyys ja näin varmistettiin vastaajien turvallisuus ja ettei vastaajiin kohdistu tutkimuksen johdosta turvallisuusuhkaa. (Aho ja Smeds 2021, 10). Kyselyssä selvitettiin mm. kuinka vastaajat ovat joutuneet ihmiskaupan uhriksi ja minkälaisia ongelmia uhreille aiheutui ihmiskaupan seurauksena. Lisäksi kyselyssä ilmeni vastaajien toipumista edistäviä tekijöitä yleisesti ja Room of Hopessa. Kyselyyn vastanneet olivat kaikki naisia ja vastaajien keski-ikä oli 31 vuotta. (Aho ja Smeds 2021, 36–37.)

Kyselyn tulosten perusteella suurin osa vastaajista joutui uhriksi huijauksen seurauksena. Vastaajille luvattiin turvaa ja pääsyä opiskelemaan ja töihin Eurooppaan, mutta todellisuudessa he joutuivat prostituoiduiksi ja asiakirjattomiksi. Uhreille tuli traumaattisia kokemuksia, huonoa itsetuntoa ja luottamuspulaa. Toipumista edistäviä tekijöitä olivat esimerkiksi keskustelu muiden ihmisten ja psykologin kanssa, sekä vertaistuki. Room of Hopen tarjoamat aktiviteetit nousivat myös toipumista edistäviksi tekijöiksi. (Aho ja Smeds 2021, 36–37.)

4.1.4. Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja avun piiriin ohjaaminen

Rantasen opinnäytetyössä Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja avun piiriin ohjaaminen, tutkittiin ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja auttamista (Rantanen 2020, 4). Tutkimus rajattiin koskemaan ihmiskauppaa Suomessa. Työstä rajattiin pois ihmiset, jotka eivät ole ihmiskaupan uhreja, mutta joilla on oikeus ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän avun piiriin, eli esimerkiksi ihmiskaupan uhriksi joutuneiden alaikäiset lapset. (Rantanen 2020, 5.) Päättävänä työssä oli sel-

vittää osaamista tunnistaa ihmiskaupan uhreja ja osaamista ohjata uhrit avun piiriin. Rantanen on työssään avannut ihmiskaupan uhrien tunnistamista esimerkiksi olosuhteiden perusteella ja työssä tuodaan useasti esiin ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän osuutta. (Rantanen 2020, 12, 15.) Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja aineistoa kerättiin teemahaastatteluina (Rantanen 2020, 7).

Haastattelu toteutettiin neljälle ihmiskauppaan perehtyneelle henkilölle, kolmelle poliisitaustaiselle henkilölle ja yhdelle siviilihenkilölle, joka työskentelevät ihmiskaupan vastaisen työn parissa. Haastateltavat toivat esiin käsityksiään ihmiskaupan uhreille tyypillisistä piirteistä, esimerkiksi alisteinen asema ja riippuvuusuhde työnantajaan. (Rantanen 2020, 22–23.) Samoin tuli ilmi, että uhrien tunnistamista voi tehdä hyvinkin erilaiset tahot poliisin lisäksi, tavallisesta kansalaisesta aluehallintoviraston työsuojeluvaltuutettuun. Rantasen haastatteluissa kävi ilmi, että ainoa toimija käytännössä on ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, josta saadaan apua ihmiskaupan uhrille. Haastattelussa poliisin osaamista tunnistaa ihmiskaupan tunnusmerkkejä pidettiin alustavasti riittävänä, mutta osaamista ohjata uhri avun pariin tulisi kehittää. (Rantanen 2020, 24–25.)

4.1.5. Älä sulje silmiäsi ihmiskaupalta

Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat Aittoniemi ja Ollila tekivät opinnäytetyössään: Älä sulje silmiäsi ihmiskaupalta, oppaan sosiaalialalle ihmiskaupan vastaisesta työstä. Työ oli toiminnallinen työ, johon kerättiin tiedot teemahaastatteluiden avulla. Tarkoituksena oli lisätä sosiaalialan työntekijöiden ja opiskelijoiden tietoutta ihmiskaupasta. (Aittoniemi ja Ollila 2015, 7.) Haastateltavina olleet henkilöt toimivat työnsä puolesta ihmiskaupan vastaisen työn parissa (Aittoniemi ja Ollila 2015, 14). Työssä avattiin muun muassa ihmiskaupan historiaa, monimuotoisuutta, ihmiskaupan vastaista lainsäädäntöä ja ihmiskaupan näkyvyyttä Suomessa (Aittoniemi ja Ollila 2015, 20, 24, 28). Ja kuten Rantasenkin (2020) opinnäytetyössä, tässäkin tuotiin esiin ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toimintaa ja myös sen vastuuta (Aittoniemi ja Ollila 2015, 45).

Aittoniemi ja Ollila lähettivät teemahaastattelurungon haastateltaville etukäteen sähköpostitse. Haastateltavilta kysyttiin lupa heidän nimensä ja tietojensa julkaisemiseen, jota haastattelijat pitivät tärkeänä työn luotettavuuden ja asiantuntevuuden kannalta. Aittoniemen ja Ollilan haastateltavina oli eri alojen asiantuntijoita, esimerkiksi ihmiskaupan vastaisen yhdistyksen varapuheenjohtaja, ihmiskaupan vastaiseen työhön kokemusta omaava rikosylikonstaapeli, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston ylitarkastaja, rikosuhripäivystyksen ihmiskaupan uhrien auttamistyön koordinaattori, Maahanmuuttoviraston vastaanottokeskuksen ylitarkastaja. Haastateltavilta kysyttiin, minkälainen sosiaalialalle tehtävän oppaan tulisi olla ja ehdotukset sisälsivät huomioita muun muassa selkeyteen, luotettavuuteen, ammatillisuuteen ja esimerkkitapauksien hyödyntämiseen. (Aittoniemi ja Ollila 2015, 14–16.) Työssä nostettiin esiin ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen liittyvät vaikeudet, koska esimerkiksi uhri itsekään ei tunnista olevansa uhri. (Aittoniemi ja Ollila 2015, 42).

4.1.6. Ihmiskaupan uhrin auttaminen Suomessa

Kainulainen teki opinnäytetyön ihmiskaupan uhrin auttamisesta toimeksiantona Oulun vastaanottokeskukselle. Vastaanottokeskus on toteuttanut Turvapaikanhakija-oikeusinfo hankkeen vuonna 2011, johon opinnäytetyö liittyi. Hanketta varten on tehty neljä opinnäytetyötä, joista ihmiskaupan uhrin auttaminen oli yksi työ. Hankkeen tavoitteena oli turvapaikanhakijoille tarjottavan oikeudellisen neuvonnan yhdenmukaistaminen ja myös tuottaa oikeudellista neuvontaa tarjoava DVD sekä opas viranomaisten ja oikeudellista neuvontaa tarjoavien tahojen käyttöön. Kainulaisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa ihmiskauppaa käsittelevä osuus oppaan käsikirjoitukseen. (Kainulainen 2011, 4.)

Työssä tutkimusmenetelminä olivat lainopillinen ja kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja käytännön näkökulmaa haettiin haastatteluilla. Haastateltavina oli eri näkökulmia edustavia asiantuntijoita, jotka kohtaavat ihmiskauppaa työssään. (Kainulainen 2011, 6.)

Haastatteluissa ilmeni muun muassa seuraavia seikkoja: koulutusta pidettiin tärkeänä uhrin tunnistamisessa, ihmiskaupan uhreja paljastuu eri puolilla Suomea ja ei ole rajattavissa, missä tapauksia ilmaantuisi eniten, ihmiskaupalle on yleistä, että lähtömaa on kehittymättömämpi kuin kohdemaata ja että työperäinen ihmiskauppa on yleisempää Suomessa kuin prostituutioon liittyvä ihmiskauppa. (Kainulainen 2011.)

Kuten monessa muussakin opinnäytetyössä, myös Kainulaisen työssä käsiteltiin ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää ja sen roolia useamman sivun verran. (Kainulainen 2011.)

4.2. Tietoa ihmiskaupasta eri viranomaisten nettisivuilta

Käytimme työssämme tietoperustana myös internet-sivuja. Syy, miksi käytimme työssämme laajemmin eri viranomaisten nettisivuja tietoperustana, on se, että se tuntui luontevalta produktiamme ajatellen. Työn lopputuotteena syntyvä produkti tulee todennäköisesti olemaan nettisivu, joten se on jatkumoa tämänhetkiselle tilanteelle, mutta paremmin toteutettuna. Tietoa ihmiskaupasta löytyy netistä sivukaupalla, mutta ripoteltuna sinne tänne ja sivuissa toistuu samat asiat. Meidän produktimme tarkoitus oli kerätä se kaikki tieto kootusti yhteen paikkaan ja helposti löydettäväksi.

4.2.1. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän ylläpitämä sivusto

Ihmiskauppa.fi on Suomessa keskeinen ihmiskauppailmiöstä ja sen vastaisesta työstä kertova sivusto. Sivustoa ylläpitää Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Ihmiskauppa.fi -sivuston etusivulla esitetään kysymys, kuinka voit auttaa ja sen jälkeen mainitaan, että sinulla on rooli, johon tarkennuksena: "Jotta ihmiskaupan uhria voi auttaa, hänet täytyy ensin huomata ja tunnistaa. Juuri sinulla voi olla merkittävä rooli ihmiskaupan uhrin tunnistamisessa ja avun piiriin ohjaamisessa". Ihmiskauppaa tunnistetaan Suomessa yhä heikosti. Rikolliseen toimintaan pakotetut tai muuten mukaan saadut ovat erityisen haavoittuvassa asemassa olevia ihmiskaupan uhreja. Myös henkilöillä, jotka ovat ns. paperittomia, on kohonnut riski joutua ihmiskaupan uhriksi. Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen

on vaikeata, koska monet uhrit ovat syrjäytyneitä ja traumatisoituneita ja joutuvat elämään epäinhimillisissä oloissa. Useimmiten ihmiskaupan uhri ei luota viranomaisiin eikä uskalla kertoa omista kokemuksistaan. Kun luodaan luottamusta uhriin, on erittäin tärkeää panostaa luottamuksen syntyymiseen ja suhtautua uhriin aina kunnioittaen ja hyväksyen. (ihmiskauppa.fi.)

Sivustoilla kerrotaan, mitä on ihmiskauppa ja siellä todetaan, että ihmiskauppaa on monenlaista. Ihmiskauppa on yleensä kestoiltaan pitkää. Sivustoilta löytyy maininnat Rikoslaita ja Vastaanottolaista sekä kansainvälisistä ihmiskauppasääädöksistä. Sivuston materiaalipankissa on mm. esityslomakkeita, työkaluja ihmiskaupan vastaiseen työhön sekä tilastoja ja tilannekuvaa. Työkaluja ihmiskaupan vastaiseen työhön -osiosta löytyy myös video, jota voi näyttää mahdolliselle ihmiskaupan uhrille. Video on julkaistu suomeksi, englanniksi, arabian kielellä, thain kielellä sekä venäjäksi. (ihmiskauppa.fi.)

Sivustolta löytyy myös linkit ”Tietoa auttajille” ja ”Tunnista ihmiskauppa”. Siellä myös mainitaan, että palvelemme suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Lisäksi löytyy 19 muulla eri kielellä tietoa. Myös ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän puhelinnumero ja sähköiset yhteydenottolomakkeet löytyvät etusivulta. Ne on pyritty tekemään siten, että niitä olisi helppo ja yksinkertainen käyttää. (ihmiskauppa.fi.)

Sivustot ovat hyvin informatiiviset, sieltä löytyy paljon tietoa ja linkkejä muille sivustoille, toki linkkien käyttäminen ei ole kaikille helppoa ja niiden toimivuus on myös haaste. Lisäksi sivustoilla on kolme erilaista tarinaa, joissa kertojina ovat erilaiset ihmiskaupan uhrit erilaisissa ihmiskaupan tapauksissa. (ihmiskauppa.fi.)

4.2.2. Maahanmuuttoviraston sivustot

Maahanmuuttoviraston (Migri) sivuilla löytyy ohjeita, miten saa apua ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä. Lisäksi siellä kerrotaan, mitä on ihmiskauppa ja mihin voi ottaa yhteyttä, jos epäilee ihmiskauppaa. Maahanmuuttoviraston sivuilta löytyy myös linkit ihmiskauppa.fi -sivustolle ja Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään. Lisäksi löytyy suora linkki ihmiskauppa.fi -sivustoilla olevaan

Tilastot ja tilannekatsaukset –osioon, josta löytyy materiaalia suomen, ruotsin ja englannin kielellä. (migri.fi.)

Maahanmuuttoviraston sivuilla on myös osio ”Uutishuone”, jonka alta löytyy palsta Uutiset, jossa on 4.6.2021 päivätty uutinen ”Ihmiskauppaa ei voi torjua ilman tietoa” - miten yritys voi torjua ihmiskauppaa? Uutisessa kerrotaan, mitä yrityksen pitäisi tietää ihmiskaupasta, miten yritys voi osallistua ihmiskaupan vastaiseen työhön ja millaisia käytännön työkaluja yrityksillä on ihmiskaupan torjuntaa. Uutisessa mainitaan, että ihmiskauppaa on vaikea torjua, jos ei tiedetä, mistä ilmiössä on kyse. Sitten puhutaan ihmiskaupan uhrien ja hyväksikäyttäjien tunnistamisesta, joka on jo monesti aikaisemmin todettu haasteelliseksi ja vaikeaksi. Uutisessa mainitaan myös menneillään oleva Ihmiskaupan uhrien työelämätaitojen ja -valmiuksien parantamiseen tähtäävä IKUT-hanke, jota Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä koordinoi. Sivut keskittyvät kuitenkin enemmän erilaisiin lupien ja hakemusten käsittelyyn liittyviin prosesseihin. (migri.fi.)

4.2.3. Sisäministeriön sivustot

Sisäministeriön nettisivulla kerrotaan ihmiskaupan ja siihen rinnastettavan hyväksikäytön olevan yksi aikamme suurimmista ihmisoikeushaasteista, jota on luonnehdittu myös nykypäivän orjuudeksi. Suomea sitovat useat sopimukset ja velvoitteet, jotka liittyvät kansainväliseen ihmiskauppaan, kuten YK:n kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen sopimukseen liittyvä lisäpöytäkirja ja Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastainen sopimus. (Sisäministeriö.)

Sivustolla, samoin kuin muillakin sivustoilla, tuodaan esiin ihmiskaupan uusia muotoja ja niiden jatkuvaa kehitystä. Suomessa esiin tulleet ihmiskauppatapaukset ovat usein työperäistä ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa. (Sisäministeriö.)

Monet Suomessa tavatut ihmiskaupan uhrit ovat tulleet Suomeen ulkomailta, mutta on ollut myös tapauksia, joissa ihmiskaupan uhrit ovat olleet Suomen kansalaisia:

”54-vuotias itäsuomalainen yliopistonlehtori on tuomittu yhdeksän vuoden ja neljän kuukauden vankeusrangaistukseen teini-ikäisen tytön pitkään jatkuneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja tytön parittamisesta” (mtvuutiset.fi 2016).

6.5.2021 Valtioneuvosto on hyväksynyt ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman (julkaisut.valtioneuvosto.fi), joka edistää ihmiskaupan ilmituloa, tehostaa rikosvastuun toteutumista ja parantaa uhrien asemaa. Toimintaohjelma perustuu viidelle strategiselle tavoitteelle ja se sisältää 55 konkreettista toimenpidettä. Ohjelman seuranta on oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministeriöryhmän vastuulla. Ihmiskaupan vastainen työ on monen eri viranomaisen yhteistoimintaa. Vuodesta 2020 alkaen Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaattori työskentelee oikeusministeriössä ja Suomen yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana. (Sisäministeriö.)

Myös sisäministeriön sivut ohjaavat ihmiskaupan uhrit auttamisjärjestelmän piiriin, joka tarjoaa erilaisia palveluja ja tukitoimia. (Sisäministeriö.)

4.2.4. Pakolaisneuvonnan sivustot

Koska ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja avustaminen on aikaa vievää ja erityisasiantuntemusta vaativaa, on Pakolaisneuvonta erikoistunut selvittämään mahdollisten uhriksi joutuneiden ihmisten tilannetta ja auttamaan heitä viranomaisprosesseissa ja turvapaikkamenettelyssä. Usein ihmiskaupan uhri ei osaa itse määritellä omaa tilannettaan ihmiskaupaksi, eikä näin ollen osaa hakeutua oma-aloitteisesti apua hakemaan. (pakolaisneuvonta.fi.)

Ihmiskaupan uhri saattaa tunnistaa tilanteessaan, että kaikki ei ole kunnossa, mutta tuntee, että tilanteessa on pakko olla eikä ulospääsyä ole. Ihmiskaupan uhri ei välttämättä tunne Suomen lainsäädäntöä, oikeuksiaan rikoksen uhrina ja sääädöksiä, jotka koskevat työntekoa. Uhrit suhtautuvat usein epäilevästi viranomaisiin ja näiden haluun auttaa tai jopa pelkäävät viranomaisia. Pelkona uhreilla on esimerkiksi maasta poistaminen, vaikka tuovat esiin kokemaansa kaltoinkohdeltua. Uhrin lähtömaassa viranomaisten toiminta saattaa olla asiatonta, joten se lisää pelkoa olla yhteydessä viranomaiseen. Ihmiskaupparikosten tekijät myös

käyttävät tätä pelkoa hyväkseen ja ruokkivat pelkoa tahallisesti. Haasteena Suomessa on se, että ihmiskaupan uhrien auttamisesta on vastuussa auttamisjärjestelmä, joka on viranomaisten ylläpitämä. Siksi on erityisen tärkeää, että on olemassa matalan kynnyksen järjestöjä, joihin uhrin uskaltavat mennä kertomaan tilanteestaan. (pakolaisneuvonta.fi.)

Pakolaisneuvonta on vuosittain auttanut ja tunnistanut kymmeniä ihmiskaupan uhreja, joiden joukossa on ollut yli kymmentä eri kansallisuutta ja joitain kansalaisuudettomia. Uhrien joukossa on miehiä, naisia, yksin Suomeen tulleita alaikäisiä ja perheitä. Usein uhrin tulevat maista, joista tulee paljon turvapaikanhakijoita. Ihmiskaupparikoksen uhreina turvapaikanhakijat ovat ihmiskaupparikoksen tekijän kontrolloitavissa uhkailulla ja pelottelulla kotimaahan palauttamisella. Tyypillisiä esimerkkejä Pakolaisneuvonnan tietoon tulleissa ihmiskauppatapauksissa ovat pakkoprostituutio ja pakkotyö, joka on fyysisesti raskasta. Nykytilanteessa tietoon tulee myös tapauksia, joissa turvapaikkaprosessin päättymisen jälkeen paperittomiksi joutuneet ihmiset joutuvat Suomessa hyväksikäytetyiksi. (pakolaisneuvonta.fi.)

Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tunnistaminen ja heidän avustamisensa auttamisjärjestelmän piiriin pikaisesti on erittäin tärkeää. Pakolaisneuvonnan nettisivuilta löytyykin linkkejä muille lisätieto- sekä ihmiskaupan uhreja avustaville verkkosivuille, kuten ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, Maahanmuuttovirasto, sisäministeriö, Pro-tukipiste, Rikosuhripäivystys, Monika-Naiset liitto, Kansallinen ihmiskaupparaportoiija – Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja niin edelleen. (pakolaisneuvonta.fi.)

4.2.5. Sosiaali- ja terveysministeriön sivustot

Sosiaali- ja terveysministeriön sivuilla tuodaan esille ihmiskaupan uhrien oikeudesta ja mahdollisuudesta saada tukea, suojelua ja apua riippumatta siitä, onko uhrilla kotikuntaa Suomessa tai ei. Ihmiskaupasta aiheutuneita sosiaalisia ongelmia tunnistetaan STM:n ehkäisevillä toimilla ja STM huolehtii esimerkiksi siitä, että ihmiskaupan uhri saa terveys- ja sosiaalipalveluita kotikunnastaan. Myös STM:n sivustoilla kerrotaan, mitä ihmiskaupalla tarkoitetaan; rikollista toimintaa,

jossa hyväksikäyttötarkoituksessa värvätään, kuljetetaan ja vastaanotetaan henkilöitä. Pakkotyö, prostituutio ja muu seksuaalinen hyväksikäyttö voivat olla hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa voi olla myös elinkauppa. Vaikka Suomi on usein ulkomailta tuotavien ihmiskaupan uhrien kohdemaata tai kauttakulkumaa, niin Suomessa on myös suomalaisia ihmiskaupan uhreja. (stm.fi.)

Ihmiskaupan uhrin ovat usein traumatisoituneita ja heikossa asemassa olevia, eivätkä tunne suomalaista yhteiskuntaa, joten he voivat tarvita hyvinkin käytännölläistä tukea. Ihmiskaupan uhrin kotikunta Suomessa vastaa auttamistoimien järjestämisestä, kuten sosiaali- ja terveystalvija, psykososiaalista tukea ja terapiaa, sekä auttaa asumisen ja oikeusavun järjestelyissä. Ihmiskaupan uhrien erityisasemasta johtuvien kustannusten kattamiseksi kotikunta voi hakea korvauksia ELY-keskukselta. (stm.fi.)

Kuten monilla muilla nettisivuilla, myös STM:n sivuilla kerrotaan Maahanmuuttoviraston yhteydessä toimivista ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän sivustoista. Sivulla tuodaan esiin myös sekin, että jos ihmiskaupan uhrilla ei ole kotikuntaa Suomessa, niin siinä tapauksessa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä vastaa uhrin auttamistoimissa. (stm.fi.)

Sosiaali- ja terveysministeriön sivuilla kerrotaan myös muiden ministeriöiden vastuista ihmiskaupan ehkäisyssä. Sisäministeriön vastuulle kuuluu henkilöiden maahantulo, oleskeluluvat ja vastaanottokeskusten toiminta. Vastaanottokeskukset ovat vastuussa ihmiskaupan uhrien auttamisesta. Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja niihin liittyvistä toimenpiteistä vastaa Työ- ja elinkeinoministeriö. Ihmiskauppatilannetta Suomessa seuraa yhdenvertaisuusvaltuutettu (ennen Vähemmistövaltuutettu) ja valtuutettu vastaa myös raportoinnista. (stm.fi.)

STM:n sivuilla on useita linkkejä ihmiskauppaa koskeville informatiivisille sivuille, myös ihmiskaupan uhrien auttamista koskevia säännöksiä-sivuilla (stm.fi.)

4.2.6. Verottajan sivustot

Verottajan sivuilla puhutaan pimeästä työvoimasta ja harmaasta taloudesta ja lähteenä sivuilla on mainittu HEUNI, Anniina Jokinen 10.3.2020. HEUNI, eli Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti, on tehnyt tutkimusta työperäisistä hyväksikäyttö- ja ihmiskauppatapauksista yli 10 vuotta. Suomessa on tunnistettu kasvavassa määrin työperäisiä tapauksia siivous-, rakennus-, ravintola-, maatalous-, ja tuotantoaloilla. HEUNin tekemien tutkimusten mukaan työntekijöiden hyväksikäyttö on tuottoisaa taloudellisesti ja yleensä riski kiinnijäämiseen ja rangaistukseen on alhainen. Ulkomaalaiset työntekijät ovat usein alipalkattuja ja he kohtaavat muitakin hyväksikäytön ja kaltoinkohtelun muotoja. Sivustolla mainitaan esimerkiksi henkilöllisyystodistuksen poisottaminen, fyysinen väkivalta ja sillä uhkaaminen, kanssakäymisen estäminen muiden ihmisten kanssa, ylipitkät työpäivät, alipalkkaus, liikkumisen rajoittaminen ja palkkojen pidättäminen. (vero.fi.)

Ulkomaalaistaustaisen huonoa asemaa, haavoittuvuutta ja riippuvuutta käytetään usein hyväksi ja esimerkiksi pakkotyö ei aina vaadi väkivaltaa, kontrollointia ja varsinaista pakottamista, vaan työnantaja pystyy pakottamaan myös huomattomilla keinoilla. Riippuvuus työnantajasta, mahdollinen velkasuhde ja tietämättömyys voivat aiheuttaa keinon työnantajalle kontrolloida uhria. (vero.fi.)

Rajanveto työperäisen hyväksikäytön ja työperäisen ihmiskaupan välillä ei ole helppoa ja aina työperäinen hyväksikäyttö ei ole ihmiskauppaa. Suomessa kiskonnantapainen työsyryntä on toinen keskeinen aiheeseen liittyvä rikosnimike ja se määritellään ihmiskaupan kaltaiseksi rikokseksi. Ihmiskauppa kohdistuu rikoksena vapauteen, kun taas kiskonnantapainen työsyryntä on tarkoitettu tilanteisiin, jossa kohdataan syrjintää. Jos ihmisellä ei ole tosiasiallisia keinoja poistua työsuhteesta vahvan kontrollonin vuoksi, kyse on ihmiskaupasta. Hyväksikäytön huonon tunnistettavuuden takia todellisia tapauksia ei välttämättä tunnisteta ihmiskaupaksi tai työrikoksiksi, eikä niitä tutkita oikein. Tämän vuoksi tapauksia saatetaan käsitellä pelkästään esimerkiksi veropetoksina eli talousrikoksina. (vero.fi.)

Työperäisessä hyväksikäytössä vilpallinen työnantaja keskittyy kulujen vähentämiseen ja tulojen kerryttämiseen. Työvoimakulujen karsimiseen kuuluu alipalkkausta, ylipitkien työvuorojen teettäminen ilman asianmukaisia lisiä ja verojen ja työnantajamaksujen maksamatta jättämisistä. Tulojen kerryttämiseen taas päästään laskuttamalla työntekijältä ennakkomaksuja esimerkiksi palkkauksen yhteydessä ja perimällä ylihinnoiteltuja asumis- ja majoituskustannuksia, ruokakuluja, työkalu- ja varustekuluja. Eniten esiintyy huomattavaa alipalkkausta ja tämä aiheuttaa velkaantumista ja edelleen suurempaa riippuvuutta hyväksikäyttäjään. (vero.fi.)

Kuten poliisinkin sivustoilla mainitaan, niin myös verottajan sivuilla tuodaan viranomais- ja sidosryhmäyhteistyön tärkeyttä esiin. Erityisesti poliisi, veroviranomainen, työsuojeluviranomainen, muut lainvalvontaviranomaiset sekä ammattiliitot ja järjestöt ovat tärkeässä asemassa tunnistettaessa työperäiseen hyväksikäyttöön ja ihmiskauppaan viittaavissa tapauksissa. Eri viranomaisten tietoisuuden lisääminen on siitäkkin syytä aiheellista, että ihmiskaupan uhrilla on oikeus saada apua mm. majoitus- ja terveydenhoitopalveluihin ja oikeudellisen neuvonnan saamiseen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä, kun taas työrikoksen ja kiskonnantapaisen työsyönnön uhrilla ei vastaavaa oikeutta ole. (vero.fi.)

Verottajan sivuilla tuodaan esiin FLOW-hanke. FLOW-hanke tarkastelee työperäisen ihmiskaupan ja talousrikollisuuden yhteyksiä Suomessa, Virossa, Latviassa ja Bulgariassa. Hanke on EU-rahoitteinen ja HEUNIn koordinoima ja se on kehittänyt opasmateriaalia hyväksikäytön ja ihmiskauppaan viittaavien tapausten tunnistamiseen varsinkin lainvalvonta- ja työsuojeluviranomaisten käyttöön. Lisäksi FLOW-hanke tekee yrityksille käytännön läheistä työkalua työperäisen hyväksikäytön ennaltaehkäisyyn. Sivustoilta löytyy linkki HEUNIn englanninkielisille sivuille lisätietojen saamiseksi FLOW-hankkeeseen liittyen ja tämän lisäksi linkkejä HEUNIn raportteihin työperäisestä ihmiskaupasta. (vero.fi.)

4.2.7. Rikosuhripäivystyksen sivustot

Rikosuhripäivystyksen nettisivuilla tuodaan esiin ihmiskaupan monimuotoisuutta ja yhdistävänä tekijänä niissä on se, että uhri ei ole vapaa päättämään itse omista

asioistaan ja tekemisistään. Ihminen voidaan saada tällaiseen tilaan esimerkiksi kiristämällä, uhkailemalla (joko henkilöä itseään tai hänen läheisiään), hyväksikäyttämällä henkilön haastavaa elämäntilannetta, sairautta tai päihderiippuvuutta ja pelottelemalla. Sivustolla ohjataan olemaan yhteydessä ihmiskaupan uhrien kanssa toimivaan toimijaan (ihmiskauppa.fi), mikäli epäillään ihmiskauppaa. Rikosuhripäivystyksessä voi asioida anonyymisti ja myös valtion ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää voi aluksi konsultoida anonyymisti. (riku.fi.)

Samoin kuin poliisin sivustoilla Rikosuhripäivystyksen sivulla tuodaan esiin ihmiskaupan monimuotoisuutta Suomessa. Esimerkkeinä: työperäinen hyväksikäyttö (henkilö on tilanteessa, jossa hän työskentelee huonommilla työehdoilla, kuin mihin hänellä olisi oikeus lain ja työehtosopimuksen mukaan), seksuaalinen hyväksikäyttö (uhria mahdollisesti painostetaan myymään seksiä tai alistetaan muunlaiseen hyväksikäyttöön seksuaalisesti), pakotetaan rikolliseen toimintaan, pakkoavioliitot ja tilanteet, joissa uhri on joutunut olosuhteisiin, jotka loukkaavat ihmisarvoa. (riku.fi.)

Epäiltäessä ihmiskauppaa Rikosuhripäivystyksen sivut ohjaavat uhria tai havainnoitsijaa olemaan yhteydessä esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen ihmiskaupan uhrien auttamistyön työntekijöihin, viranomaistahon ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään tai ihmiskaupan uhrien kanssa työskenteleviin asiantuntijajärjestöihin. Kaikille edellä mainituille sivuille löytyy linkit, joista pääsee kyseisten tahojen nettisivuille tai yhteystietosivuille. Lisäksi sivustolta löytyy yhteystietoja lisätietojen saamiseksi heti pääsivulta. Rikosuhripäivystyksen ihmiskaupan uhrien auttamistyön erityisasiantuntijat auttavat esimerkiksi mietittäessä avustajan hankkimista ja siitä koituvia kustannuksia. Yhteyttä voi ottaa anonyymisti ja omalla äidinkielellä, tarvittaessa käytetään luotettavaa tulkkia. (riku.fi.)

4.2.8. Poliisin sivustot

Poliisin nettisivuilla kerrotaan yleisesti mitä ihmiskauppa tarkoittaa. Ihmiskauppa on hyväksikäyttöä, jossa uhri on monesti heikossa asemassa oleva henkilö, joka on riippuvainen tekijästä ja uhri on voitu alistaa esimerkiksi pakkotyöhön tai sek-

suaaliseen hyväksikäyttöön. Ihmiskauppa on prosessi, jossa hyväksikäytöllä tekijä pyrkii taloudelliseen hyötyyn uhrin kustannuksella. Sivuston mukaan ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistö ei vaadi taloudellisen hyödyn täyttymistä. Joskus uhri on saattanut lähteä ensin vapaaehtoisesti toimintaan, joka myöhemmin osoittautuu ihmiskaupaksi. Jos uhri on saatu mukaan lainvastaisia keinoja käyttämällä, niin vapaaehtoisuudella ei ole merkitystä. Olennaista on se, että ihminen voi tosiasiallisesti päättää asioistaan. (poliisi.fi.)

Suomen rikoslaissa ihmiskauppa, törkeä ihmiskauppa ja molempien yritykset ovat rangaistavia tekoja ja säädökset ovat tulleet voimaan 1.8.2004. Suomi on pääosin ihmiskaupan kauttakulku- ja kohdemaana, mutta ihmiskauppaa voi ilmetä myös kokonaisuudessaan Suomen rajojen sisällä. Suomessa on esiintynyt lähinnä työperäistä ja seksuaalista hyväksikäyttöä ihmiskaupparikollisuudessa, mutta myös rikollisessa tarkoituksessa tapahtunutta hyväksikäyttöä ja pakkoa-voimallisia tekoja. (poliisi.fi.)

Poliisin sivuilla tuodaan ilmi ihmiskaupparikosten rangaistuksia, jotka voivat olla joko sakkoa tai vankeutta. Ihmiskaupasta rangaistus voi olla vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta, törkeästä ihmiskaupasta asteikko on vähintään kaksi ja enintään 10 vuotta vankeutta. Parituksesta rangaistus voi olla sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta, törkeästä parituksesta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta. Lisäksi kiskonnantapaisesta työsyrynnästä rangaistus voi olla sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. (poliisi.fi.)

Ihmiskauppa on hyvin pitkälle piilorikollisuutta ja sen tunnistaminen, paljastaminen ja tutkiminen on haastavaa. Ihmiskaupparikollisuus edellyttää poliisilta erityisosaamista ja tehokkuutta. Poliisi kiinnittääkin erityisesti huomiota uhrien tunnistamiseen esimerkiksi turvapaikkamenettelyssä, rikosepäilyissä liittyen kerjäämiseen ja kun henkilö on poliisin asiakkaana seksipalvelujen myyntiin liittyen ja niin edelleen. Tunnistaminen on siksikin tärkeää, että poliisi osaa ohjata uhrin auttamisjärjestelmän piiriin. (poliisi.fi.)

Poliisin sivuilla korostetaan myös luottamuksen tärkeyttä. Uhrit saattavat tulla maista ja sellaisista kulttuuriympäristöistä, missä he eivät ole tottuneet luottamaan poliiseihin eivätkä muihin viranomaisiin. Näiden taustalla on hyvin usein korruptiota ja mielivaltaista toimintaa. Luottamuksen rakentamisessa poliisi pyrkii siihen, että avuntarvitsija voisi aina asioida yhden ja saman ihmisen kanssa (poliisi.fi.)

Poliisi ei yksin pysty torjumaan ihmiskauppaa ja siksi yhteistyö viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa on tiivistä. Jotta poliisilla on ajan tasalla oleva tieto ja taito, poliisilla on apunaan ihmiskauppaverkosto. Poliisin sivustolla onkin kerrottu tärkeitä yhteistyökumppaneita, mm. ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, Rikosuhripäivystys, ihmiskaupparaportoija ja ihmiskauppakoordinaattori. Sivuston mukaan poliisi ohjaa ihmiskaupan uhrit aina ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään. (poliisi.fi.)

5. HAASTATTELUT JA NIIDEN ANALYSOINTI

5.1. Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu

Valitsimme yhdeksi tiedonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, joka onkin yleisin kvalitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmistä. Haastattelut voidaan suorittaa yksilö- tai ryhmähaastatteluna ja meidän tarkoituksenamme oli suorittaa haastattelut yksilöhaastatteluina. Yksilöhaastattelussa kohteena on yksi haastateltava. Vaikkakin yksilöhaastattelujen analysointi, tulkinta ja litterointi vievätkin enemmän aikaa, niin yksilöhaastattelussa saa tarkempaa ja luotettavampaa tietoa, kuin ryhmähaastattelussa. Ryhmähaastattelun etuna saattaisi olla ajan säästö, koska haastatellaan kerralla useampaa henkilöä, mutta ryhmähaastattelu tuo tilanteeseen mukanaan ryhmän vaikutuksen ja tilanteessa eivät kaikki välttämättä uskalla tuoda mielipidettään esiin. Koimme, että aiheemme on osittain arkaluonteinen ja vaatii luotettavaa ilmapiiriä, niin yksilöhaastattelu oli parempi valinta. (Kananen 2010, 53.)

Menetelmänä nimensä mukaisesti on kyse haastattelusta ja teemasta. Teemalla tarkoitetaan aihetta, josta keskustellaan. Haastateltavan kanssa keskustellaan ilmiötä koskevista asioista. Teemahaastattelussa tutkija pyrkii keskustelemalla kasvattamaan ymmärrystään ilmiöstä haastateltavan avulla. Teemat käydään keskustellen läpi ja etenee haastateltavan ehdoilla, joka kertoo vapaasti aiheeseen liittyvää kertomustaan. Tutkijan tehtävänä on välillä tehdä tarkentavia kysymyksiä ja pitää keskustelu aiheessa. (Kananen 2017, 95.)

Riippuen tutkittavasta aiheesta, sen ominaisuuksista, autenttisuudesta ja halutusta tarkkuudesta, valitaan tiedonkeruumenetelmä näihin asioihin pohjaten. Jos kyseessä olisi tilanne, että kommunikointi olisi mahdotonta tutkittavan kohteen kanssa esimerkiksi yhteisen kielen puuttumisen takia, valittaisiin tiedonkeruumenetelmäksi havainnointi. Tilanteissa, joissa ilmiöstä on vain vähän tietoa, tai sitä ei ole lainkaan, havainnoinnin käyttö olisi myös perusteltua. Havainnoinnilla saadaan paljon erilaista tietoa, mutta ilmiön pitää olla havainnoitavissa. Esimerkiksi ihmisen ajattelua ei voida selvittää katsomalla ja vain havainnoimalla tutkittavaa

ulkoapäin. Tällöin havainnointi ei ole oikea valinta tiedonkeruumenetelmäksi. (Kananen 2010, 48–49.)

Haastatteluissakin on eroja, joilla haetaan vastauksia erilaisiin ilmiöihin ja ongelmiin. Lomakehaastattelu-, teemahaastattelu- ja syvähaastattelumuodoilla on kaikilla erilainen suhde tutkittavaan ilmiöön ja sen teoriaan. Lomakehaastattelua käytetään useimmiten kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä. Kerätyllä aineistolla voidaan testata oletuksia ja aineisto voidaan helposti kvantifioida. Lomakehaastattelussa haastattelijä määrää kysymysten järjestyksen ja tavoitteena on saada vastaus kaikkiin kysymyksiin annettujen vaihtoehtojen sisällä. Lomakehaastattelussa ei voida kysyä mitä tahansa, esim. mikä olisi mukava tietää, vaan kysytään tutkimuksen kannalta merkityksellisiä kysymyksiä. Teemahaastattelussa, eli puolistrukturoidussa haastattelussa, edetään keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten varassa. Etuna teemahaastattelussa on se, että haastattelutilanteessa voidaan tarkentaa ja syventää kysymyksiä perustuen haastateltavan antamiin vastauksiin. Teemahaastattelussakaan ei voi kysyä ihan mitä sattuu, vaan siinäkin pyritään saamaan tarkoituksenmukaisia vastauksia tutkittavan ilmiön ja tutkimustehtävän mukaisesti. Syvähaastattelu voi ääripäässään olla täysin strukturoimaton haastattelu. Syvähaastattelua nimitetään monesti esimerkiksi avoimeksi haastatteluksi tai keskustelunomaiseksi haastatteluksi, koska haastattelussa käytetään avoimia kysymyksiä. Vain aihe, josta keskustellaan, on määritetty. Haastattelijan on syvennettävä avoimista kysymyksistä saatuja vastauksia ja rakentaa haastattelun jatko saattujen tietojen pohjalta. Syvähaastattelussakaan ei kysellä mitä tahansa tai keskustella mistä tahansa, vaan sisältö liittyy tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87–88.)

Haastateltavien valintaan emme itse voineet kauheasti vaikuttaa. Alun perin mielimme myös sitä mahdollisuutta, että emme saa yhtään halukasta haastateltavaa. Toki lähtökohtana oli se, että haastateltaviksi valitaan ne, joita ilmiö koskettaa. Autenttisen tiedon saamiseksi pidimme tärkeänä, että haastateltavat ovat itse halukkaita haastatteluun, tunnistavat ilmiön ja joita tutkimusongelma on koskettanut. Saimme Poliisiammattikorkeakoulun erikoistutkijalta yhteystiedot kahteen ihmiskauppa-asioiden kanssa tekemisissä olevaan viranomaiseen, joiden kautta

lähdimme aluksi tiedustelemaan mahdollisia haastateltavia opinnäytetyötämme varten. Tiedossamme oli, että haastateltavat ovat itse joutuneet ihmiskaupan uhriksi, jolloin haastattelulla saatava tieto olisi informatiivista haastateltavien omien kokemuksiensa kautta. (Kananen 2010, 54.) Tiedusteltaessa haastateltavia työtämme varten ajatuksenamme oli, että haastattelut suoritetaan suomen tai englannin kielellä.

5.2. Haastattelun tavoite ja haastattelutilanne

Tavoitteenamme oli haastatteluilla saada konkreettista tietoa ihmiskaupan uhriksi joutuneilta siitä, mitä tietoa he omasta mielestään kokivat tarpeelliseksi saada ihmiskauppaan, uhrintunnistukseen ja avunsaantiin liittyen. Samoin tavoitteenamme oli selvittää, miten he tahtoisivat, että edellä mainitut tiedot olisivat saatavilla.

Tutustuimme ennakkoon tutkittavaan ilmiöön liittyviin aiempiin tutkimuksiin ja tietoperustasivuihin ja näiden ennakkokäsityksien pohjalta laadimme teemahaastattelurungon, johon laadimme keskustelujen aiheet. Tällä varmistuttiin siitä, että kaikki asiat, jotka ilmiöön liittyivät, tulisi keskusteltua haastateltavien kanssa. (Kananen 2017, 96.)

Haastattelutilanne, jossa siis haastattelimme kahta työperäisen ihmiskaupan uhria, toteutettiin 22. lokakuuta 2021. Haastattelua olivat tekemässä Emilia ja Miia. Varasimme haastattelun tekoa varten neuvottelutilan pääkirjasto Metsosta Tampereelta. Haastatteluista toinen suoritettiin puhelinhaastatteluna ja toinen henkilökohtaisesti. Molemmat haastattelut suoritettiin englannin kielellä ja lisäksi nauhoitettiin. Molemmilta haastateltavilta pyydettiin ensinnäkin kirjallisesti suostumus haastattelun tekemiseen ja lisäksi suullisesti lupa haastattelun nauhoittamiseen myöhempää tarkastelua varten. Toinen kirjallinen suostumus siis saatiin paikan päällä ja toinen lähetettiin postitse luettavaksi ja allekirjoitettavaksi. Haastattelun aikana teimme paperille ja tietokoneelle muistiinpanoja haastateltavien kertomuksista. Etenimme haastattelussa kyselyrungon kysymysten avulla. Haastateltavat tosin kertoivat osan suunnitelluista kysymyksistä tai asioista ilman, että ehdimme kysyä kysymystä ja osaan kysymyksistä emme saaneet vastausta sen vuoksi,

että siitä ei ollut haastateltavilla kokemusta. Postitse allekirjoitettavaksi lähetetty suostumus saapui marraskuun lopulla 2021 allekirjoitettuna. Haastatteluja varten tekemämme kyselyrunko on tämän työn liitteenä sekä suomen että englannin kielellä (Liite 1 ja 2).

5.3. Haastatteluaineiston analysointi ja teemoittelu

Kun tutkimusaineistoa lähdetään analysoimaan, nousee joitain reunaehtoja esiin, jotka määrittelevät lähestymistapaa. Tutkimusongelma ja tutkimussuuntaus ovat esimerkkejä tämmöisestä. Analyysissa aineistoa pilkotaan, hajotetaan, kootaan yhteen, hallitaan jne. ja pohditaan mitä aineiston avulla voidaan päätellä ja miten aineiston anti liittyy aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja päätelmiin tai poikkeaa niistä. Raporttiin tulisi saada kiteytettyä tutkimusaineiston keskeinen anti. Analysoinnilla ja tulkinnalla tulee tuoda lisäarvoa tutkittavalle asialle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 93–94.)

Laadullisessa tutkimuksessa haastatteluissa saatua tietoa analysoidaan koko ajan, jotta nähdään, milloin tiedonkeruu on riittävää. Pyrkimyksenä on, että vastaukset alkavat toistaa itseään, eli tulokset saturoituvat. Uudet haastateltavat eivät siis tuo enää uutta ilmiön ymmärtämiseksi. Toiston, eli saturaation saavuttaminen edellyttää jatkuvaa vuorovaikutusta sekä tiedonkeruuta että analyysivaiheessa. (Kananen 2010, 54.)

Sisällönanalyysi on tekstin analyysiä. Sisällönanalyysillä pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus tutkittavana olevasta ilmiöstä ja analyysissä voidaan käyttää sekä määrällistä erittelyä, että laadullista tapaa. Ensin aineisto pilkotaan osiin, jäsennellään ja sitten järjestetään uudeksi kokonaisuudeksi. Kvantifioinnilla tarkoitetaan sitä, että tehdään laskelmia laadullisesta aineistosta. Itse aineisto laadullisessa tutkimuksessa on sen verran suppeaa, että sitä ei voida yleistää tilastollisesti. Yksinkertaista kvantifiointia on laskea myönteiset, kielteiset ja neutraalit suhtautumiset tutkittavaan asiaan. Nämä ovat laskettavissa olevia elementtejä, mikä on minkäkin suhtautumisen osuus. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 97–98.)

Kun analysoidaan teemahaastattelun aineistoa, on teemoittelu luonteva tapa edetä. Teemoittelussa keskeiset aiheet jaetaan kahteen, aineistolähtöiseen tai teorialähtöiseen teemoitteluun. Aineistolähtöisessä teemoittelussa etsitään yhdistäviä tai erottelevia seikkoja esimerkiksi litteroidusta haastattelusta tai kirjoitelmasta, jolloin aineisto voidaan jakaa teemoittain. Jokaisen teeman alle kerätään aineistosta ne kohdat, mitkä kyseistä teemaa koskee. Muodostettaessa teemoja, eli kerätään kutakin teemaa koskevat osiot, on nykyaikana yleistä kerätä osiot tekstinkäsittelyn avulla. Käytetään ns. leikkaa-liimaa toimintoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 105–106.)

Vilkan ja Airaksisen mukaan toiminnallisessa opinnäytetöissä laadullisella tutkimusmenetelmällä kerättyä aineistoa ei ole aivan välttämätöntä analysoida, vaan sitä voidaan käyttää myös lähteenä. Analysointi on hyvä tehdä silloin, kun aineistoa halutaan käyttää tutkimustietona joidenkin sisällöllisten valintojen perusteeseen. Tällöin analysointikeinoksi voidaan valita tyyppittely tai teemoittelu. Kumpi valitaan, riippuu siitä, millaista tietoa etsitään. (Vilka & Airaksinen 2004, 64.)

Tutkimusraportissa esitellään yleensä teemojen yhteydessä aineistosta lainattuja kohtia, jolloin lukija näkee, että tutkijalla on ollut oikeasti jokin aineisto olemassa. Käytettäessä aineistosta suoria lainauksia, sitaatteja, pitää huomioida, ettei raportti ole lopulta pelkkää suoraa lainausta. Tutkijan pitää itse analysoida aineistoa ja tulkita vastauksia ja tehdä tiivistystä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 106.)

Emilia teki haastattelujen litteroinnit tammikuussa 2022. Valitettavasti emme saavuttaneet haastatteluissamme saturaatiota haastateltavien vähäisen määrän vuoksi. Haastatteluista lähetimme opinnäytetyöhömmekin kirjoitetut koosteet kommentoitavaksi ja mahdollisia korjaustoimenpiteitä varten tammikuussa 2022 sähköpostitse. Saimme korjausehdotuksen samassa kuussa ja tämän johdosta Emilia käänsi haastattelukosteet ja haastatteluiden tulokset englannin kielelle. Käännökset lähetettiin vielä kommentoitavaksi tammikuussa sähköpostitse.

5.4. Haastateltavien taustat ja lähtötilanne

Haastattelimme kahta työperäistä ihmiskaupan uhria. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi emme haastattelutuloksissa kerro mitään sellaista, mistä uhrin voisivat tunnistaa. Kumpikin uhri on alun perin mennyt töihin luotettavan oloiseen paikkaan, mutta lopulta työpaikkojen esimiehet ovatkin muun muassa jättänyt palkkaa maksamatta, teettäneet pitkiä työpäiviä ja kiristäneet työntekijöitä erilaisilla tavoilla (Haastateltava 1, 2021 & Haastateltava 2, 2021).

Ensimmäinen haastateltavista oli miespuolinen ravintolatyöntekijä. Hän aloitti työt tuttunsa ravintolassa ja työskenteli alkuun monta kuukautta pitkiä päiviä ilman taukoja tai vapaapäiviä. Hän ei saanut palkkaa ensimmäiseen neljään kuukauteen, vaikka hän työskenteli 250–260 tuntia kuukaudessa. Neljän kuukauden jälkeen uhri alkoi saamaan palkkaa, mutta palkka oli silti hyvin vähäinen verrattuna uhrin tekemään työmäärään. Lisäksi esimies otti uhrin passin ja viisumin haltuunsa. Uhri oli ulkomaalainen, joten hänellä ei ollut kunnollista tukiverkkoa Suomessa. Lisäksi uhri ei tiennyt omista oikeuksistaan, joten hän pelkäsi menettävänsä oleskelulupansa, jos hän kertoisi työoloistaan muille. (Haastateltava 1, 2021.)

Uhri kertoi, että tarvittuaan tulkkia hän sai kuulla Rikosuhripäivystyksestä ja heidän toiminnastaan. Uhri sai rohkeutta puhua omista asioistaan ja ongelmistaan ja hän sai tietää oikeuksistaan. Rikosuhripäivystyksen avulla hän kertoi poliisille tapauksestaan ja sai tehtyä rikosilmoituksen esimiehestään. (Haastateltava 1, 2021.)

Haastattelussamme kysyimme uhrilta, minkälaista apua hän on etsinyt omaan tilanteeseensa ja minkälaista konkreettista apua hän olisi toivonut saavansa. Haastateltava kertoi, ettei hän ollut etsinyt tietoa mistään. Hänen mukaansa ei auttaisi, jos tietoa etsisi pelkästään netistä, sillä hän ei löytäisi oikeanlaista tietoa. Lisäksi haastateltava tahtoi käyttää omaa äidinkieltään puhuessaan mahdolliselle auttajalle, sillä kommunikointi on erilaista hänen kielellään. Haastateltava toivoisi konkreettista apua poliisin puolelta niin, että poliisi reagoisi nopeammin tilanteeseen. Haastateltavan sanoin “Ja poliisilta mielestäni olisi hyvä, jos olisi

sellainen... Jos he käsittelisivät ihmiskauppatapauksia niin kuin hieman nopeammin” (Haastateltava 1, 2021.)¹ Parhaimman avun hän koki tulevan Rikosuhripäivystyksestä ja hän kääntyisi uudelleen Rikosuhripäivystyksen puoleen, jos tarve siihen tulisi. Haastateltava koki, että Rikosuhripäivystyksestä hän saa tietoa kaikesta mahdollisesta ja heihin voi ottaa yhteyttä liittyen mihin asiaan tahansa. Meitä kiinnosti myös, olisiko haastateltava uskaltanut ottaa yhteyttä terveydenalan ammattilaisiin, jos hänellä olisi ollut sellainen mahdollisuus. Haastateltava kertoi, ettei hän olisi uskaltanut kertoa esimerkiksi hoitohenkilökunnalle elämäntilanteestaan, sillä häntä huolesti, että muun muassa menettää oleskelulupansa. “Koska jos kerron heille, huolestun aina siitä, että saatan menettää oleskelulupani” (Haastateltava 1, 2021)². Lisäykseksi hän kuitenkin sanoi, että olisi kertonut hoitohenkilökunnalle tilanteestaan, jos hän olisi tiennyt oikeuksistaan ja hoitohenkilökunnan salassapitovelvollisuudesta (Haastateltava 1, 2021). “Olisin kertonut, jos... Jos olisin tiennyt oikeuksistani silloin.” (Haastateltava 1, 2021.)³

Toinen haastateltavamme oli Ukrainasta Suomeen vuonna 2016 tullut mies. Haastateltava oli kotimaassa asuessaan löytänyt internetistä työilmoituksen suomen ja englannin kielellä, jossa Suomeen haettiin rakennusyhtiölle kattotyöntekijää. Haastateltavalla oli työviisumi ja hän piti tapaamisen puhelimitse työnantajan kanssa. Johtaja oli tarkastanut haastateltavan passin ja kertonut, että haastateltava voi aloittaa työt heti. Haastateltava saapui Suomeen ja aloitti työt, jolloin viisumi oli vielä kaksi ja puoli kuukautta voimassa. Tällöin haastateltava sai normaalisti palkkaa kahden viikon välein. Kun haastateltavan viisumi oli päätty-mässä, maahanmuuttovirasto käski haastateltavaa hakemaan oleskelulupaa.

---

¹ “And from the police I think it would be good if there are like some kind of... If they process like human trafficking cases like a bit faster” (Haastateltava 1, 2021).

² “Because if I tell them I always get worried that I might lose my residence permit.” (Haastateltava 1, 2021).

³ “I would have tell if... If I had known about my rights at the time.” (Haastateltava 1, 2021.)

Haastateltava haki oleskelulupaa kaksi viikkoa ennen viisumin voimassaolon päättymistä. Oleskeluluvassa oli kuitenkin väärä työn ala, joten haastateltavalla ei ollut oikeutta työskennellä esimiehelleen. Kävi ilmi, että esimies ei ollutkaan tarkastanut kunnolla haastateltavan passia ja viisumia. Nyt esimies oli sitä mieltä, ettei hän voi odottaa haastateltavan oleskeluluvan saamista ja kertoi piilottavansa haastateltavan, jotta ei paljastu, että hän työskentelee. (Haastateltava 2, 2021.)

Haastateltava joutui antamaan passinsa sekä puhelimensa esimiehelleen. Lisäksi hänen tuli kirjata työtuntinsa paperille ylös. Haastateltava työskenteli näissä olosuhteissa viisi ja puoli kuukautta. Esimies ei antanut minkäänlaisia oleskelutiloja haastateltavalle ja kun haastateltava sai virolaiselta kollegaltaan asuntoauton ja olotilat, esimies rankaisi kollegaa. Kollega ei saanut palkkaa kahteen kuukauteen. Vuoden 2017 tammikuun alussa haastateltava sai myönteisen osapäätöksen oleskeluluvasta. Tässä vaiheessa haastateltava oli tehnyt töitä palkatta puoli vuotta. Esimies sanoi, ettei hän aio antaa papereita oleskeluluvan hyväksymistä varten, jos haastateltava ei tottele häntä. (Haastateltava 2, 2021.)

Esimes oli haastateltavalle velkaa 14 000 euroa. Haastateltavan mukaan "hän päätti tehdä minusta rikollisen" (Haastateltava 2, 2021)⁴ ja tähän liittyen esimies käski haastateltavaa viedä työmaalta vanhoja roskia säkissä työpaikan varastolle. Seuraavana päivänä esimies kertoi poliisille, että työpaikalta oli varastettu säkki, jossa oli työpaikan tavaraa. Poliisi tuli käymään haastateltavan työpaikalla ja haastateltava oli epäiltynä varastamisesta. Haastateltava pidätettiin ja vietiin Pasilan poliisiasemalle kuulusteltavaksi. Haastateltava kertoi, että oli vain vienyt roskat pois työpaikalta, niin kuin hänen esimiehensä käski. Esimes kuitenkin väitti, että haastateltava oli varastanut tavaraa työpaikalta. Haastateltava todettiin syylliseksi käräjäoikeudessa ja sen sijaan, että haastateltava olisi saanut hänelle kuuluvat 14 000 euroa, hän olikin itse velkaa 80 000 euroa esimiehelle. Haastateltava koki, että hänen asianajajansa ei tehnyt asian eteen mitään, joten haastateltava vaihtoi asianajajaa. Sen jälkeen muka varastettu tavara löytyi ja hovioikeus todisti haastateltavan syyttömäksi. Oleskeluluvasta tai maksamatta jääneestä palkasta ei kuitenkaan ollut tietoaakaan. (Haastateltava 2, 2021.)

---

⁴ "He decided to make a criminal out of me" (Haastateltava 2, 2021).

Haastateltavan tilanteesta tehtiin kaksi eri ilmoitusta, rikostapauksena ihmiskauppatapaus ja siviilitapauksena palkan maksamatta jättäminen. Esimies ei maksanut palkkaa, uhkaili haastateltavaa ja teetti töitä jopa illalla. Yhtiö kuitenkin meni konkurssiin ja vaikka haastateltava sai palkkaturvalta jonkin verran rahaa, yhtiö oli vielä yli 30 000 euroa velkaa haastateltavalle. Sillä hetkellä haastateltavalla ei ollut oleskelulupaa, hän ei saanut rahaa eikä hänellä ollut minkäänlaisia perusteita oleskelulupaa varten. Tämän jälkeen maahanmuuttovirastolta tuli karkotuspäätös. Haastateltavan mukaan, hän sai puoli vuotta lisäaikaa Maahanmuuttovirastolta uuden työnantajan hankkimiseen, kun hän kertoi esimiehen vieneen hänen passinsa. (Haastateltava 2, 2021.)

Haastateltava vaihtoi uudelleen asianajajaa, jolloin hänen rikosasiaansa alettiin tutkimaan uusilla rikosnimikkeillä ihmiskauppa sekä törkeä kiskonta. Hän kertoi löytäneensä tietoa ihmiskaupan auttamisjärjestelmästä. Ihmiskaupasta johtuva oleskelulupa oli rajallinen, mutta vuoden päästä ihmiskaupan auttamisjärjestelmän yhteydenotosta haastateltava sai jatkettua oleskelulupaansa. Järjestö tuki haastateltavaa myös taloudellisesti. (Haastateltava 2, 2021.)

5.5. Haastattelujen tulokset

Haastattelujen pohjalta saimme tärkeää tietoa siitä, minkälaista apua ihmiskaupan uhrit haluaisivat ja minkälaisen avun he ovat kokeneet hyväksi. Molemmat haastateltavat kokivat saaneensa paljon tukea ja apua Rikosuhripäivystyksestä ja he kokevat Rikosuhripäivystyksen helposti lähestyttäväksi paikaksi. Haastateltavat kertoivat, että he voivat ottaa sinne yhteyttä milloin tahansa esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostin välityksellä ja heihin otetaan yhteyttä nopeasti. (Haastateltava 1, 2021.) “Voimme kirjoittaa tekstiviestin milloin tahansa ja hän [Rikosuhripäivystyksen yhteyshenkilö] vastaa siihen” (Haastateltava 1, 2021)⁵. Ensimmäinen haastateltavamme kertoi, että etenkin hänelle Rikosuhripäivystyksen an-

---

⁵ “We can just write a sms and she just reply it anytime” (Haastateltava 1, 2021).

tama tuki on ollut tärkeää, sillä hän on sen avulla saanut tietoa omista oikeuksistaan työntekijänä ja häntä on rohkaistu kertomaan omista ongelmistaan. (Haastateltava 1 & Haastateltava 2, 2021.)

Ensimmäinen haastateltava kertoi myös, että Rikosuhripäivystyksestä voidaan ohjata asiakas oikean avun piiriin. Oltuaan Rikosuhripäivystykseen yhteydessä hän on saanut myös muita avuntarjoajien palveluita, muun muassa Palvelualojen ammattiliitolta, Kelalta sekä sosiaalialan ammattilaisilta. Lisäksi hän on myös pystynyt auttamaan samassa tilanteessa olevia tuttaviaan saamallaan tiedolla. (Haastateltava 1, 2021.) Vähäisen haastattelumäärän takia emme voi tehdä minkäänlaista yleistystä, mutta voimme olettaa, että ihmiskaupan uhreille yksi mieluisimmista tavoista olisi saada apua yhdeltä ihmiseltä esimerkiksi jostain järjestöstä, josta heidät sitten neuvotaan lisäksi muiden avuntarjoajien piiriin.

Kysyessämme haastateltavilta minkälaista konkreettista apua he olisivat toivoneet tilanteeseensa, molemmat olivat sitä mieltä, että poliisin tulisi reagoida nopeammin ihmiskaupatapauksiin. Ongelmaksi tässä muodostuu ainakin se, etteivät uhrit välttämättä uskalla kertoa poliisille tilanteestaan. Ensimmäinen haastateltavamme kertoi, ettei hän uskaltanut mennä poliisin puheille, sillä hän pelkäsi menettävänsä esimerkiksi oleskelulupansa, jos hän yrittäisi kertoa jollekin tilanteestaan. Poliisin voi olla tällaisten asioiden takia hankala saada tietoonsa mahdollisista ihmiskaupatapauksista. Toinen haastateltavamme oli kyllä mennyt poliisin puheille, mutta hänen kohdallaan yksi tapauksen tutkijoista oli sanonut, ettei uhria uskota ja ettei Suomessa tapahdu tällaisia asioita. (Haastateltava 1 & Haastateltava 2, 2021.) “Olin myös hämmästynyt poliisin työstä. He eivät halunneet tutkia edes varastamistapausta. Hmm en tiedä miksi tutkija sanoi, että me emme aio tarkastaa mitään mitä sinä sanot. Me emme usko sinua.” (Haastateltava 2, 2021.⁶) Ammattilaisten omat mielipiteet, tietämättömyys ja ennakkoluulot voivat

---

⁶ “I also was amazed by the work of the police. They didn’t want to investigate even the stealing case. Hmm I don’t know why the investigator said that we will be not checking anything what you’re saying. We don’t believe you. (Haastateltava 2, 2021.)

siis aiheuttaa sitä, etteivät ihmiskaupan uhrin lopulta uskalla pyytää apua siinä pelossa, ettei heitä uskota.

Ensimmäinen haastateltavamme koki, että hänen olisi turha etsiä tietoa netistä liittyen ihmiskaupan uhrin avunsaantiin ja tiedon etsimiseen. Hän koki, että hän haluaisi mieluummin apua joltain henkilöltä ja mieluiten hän keskustelisi omalla kielellään. Toinen haastateltavistamme taas koki, että esimerkiksi Maahanmuuttoviraston sivuilta löytyi tietoa ja tieto oli helposti saatavilla. Maahanmuuttoviraston sivut ovat valitettavasti vain suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Toisen haastateltavamme kohdalla kieli ei ollut ongelma, sillä haastateltava puhui ja luki sujuvasti englantia. Hän kuitenkin mainitsi itse, että moni ulkomailta Suomeen tuleva työntekijä ei osaa Suomea. Kysyessämme millä kielillä mahdollisten ihmiskaupan uhria auttavien nettisivujen tulisi olla, hän mainitsi muun muassa venäjän, arabian ja ukrainan. (Haastateltava 1 & Haastateltava 2, 2021.)

6. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA HAASTEET

Kuten jo alussa on mainittu, työmme on osa hanketta, jossa lopputavoitteena oli sisällön tuottaminen informaatioon. Taustalla olevan hankkeen kautta meille oli suunniteltu haastateltavat tähän työhön autenttisen tiedon saamiseksi. Lähestyimmekin kahta meille ehdotettua toimijaa, joiden asiakaskunnasta mahdollisesti löytyy ihmiskaupan uhreja, sähköpostilla ensimmäisen kerran kesäkuun puolivälissä 2021 haastateltavien kartoittamiseksi ja saamiseksi. Toki jo etukäteen ajattelimme, että voi olla haasteellista saada haastateltavia, koska aihe on erittäin arka ja mahdolliset haastateltavat eivät välttämättä halua tai uskalla kertoa omista kokemuksistaan. Näin sitten osittain tapahtuikin ja loppujen lopuksi saimme vain kaksi henkilöä haastatteluihin. Koska haastatteluja on vain kaksi, niin niiden perusteella ei pysty tekemään kovin tarkkoja johtopäätöksiä ja lähinnä ne ovatkin tutkimukseen kerättyä aineistoa ja suuntaa antavia.

Ensimmäisen yhteydenoton jälkeen toinen toimija vastasi sähköpostiimme, että heillä toinen henkilö hoitaa kyseisiä asioita ja kehotti lähestymään häntä. Lähetimme postin uudestaan heinäkuussa toiselle henkilölle ja saimme vastauksen, että lähtökohtaisesti he eivät tarjoa tai välitä haastattelupyynnöitä heidän asiakkailleen, muuten kuin erityistapauksissa. Varsinkin tilanteissa, joissa heidän asiakkaillaan on rikos- tai oleskelulupaprosesseja kesken ja erityisen tuen tarve, mikä koskee myös suurinta osaa heidän ihmiskaupan uhriksi joutuneita asiakkaitaan. Vastausviestissä tiedusteltiin kuitenkin vielä meidän työmme aikataulua, ja että minkälaista tietoa tarkalleen ottaen olisimme keräämässä. Vastasimme viestiin elokuun alussa ja kerroimme aikataulustamme. Haastatteluajankataulu oli suunniteltu syys-lokakuun ajalle. Kerroimme vastauksessamme tarkemmin, mitä tietoa keräämme ja kerroimme mahdollisia haastattelukysymyksiä. Saimme uudelleen vastauksen, että aikataulumme on liian tiukka heidän resursseihinsa nähden, joten saimme kieltävän vastauksen tiedustelumme. Lähetimme vielä uuden postin elokuun puolivälissä, jossa kerroimme mahdollisuudesta joustaa aikataulusta ja tiedustelun, minkälainen aikataulu heille olisi parempi. Samoin laitoimme viestiin mahdollisuuden haastatella henkilöitä, jotka ovat olleet vain lähellä vaaratilanteita. Esimerkiksi henkilöitä, jotka ovat olleet vaarassa joutua ihmiskaupan uhriksi tai tuntevat jonkun, joka on joutunut/melkein joutunut ihmiskaupan uhriksi.

Samoin laitoimme, että voisimme myös haastatella viranomaistoimijoita ja tehdä haastattelututkimuksen niin, että kuulemme molempia ryhmiä eli uhreja/melkein uhriksi joutuneita sekä heidän verkostoonsa tai auttajiin kuuluvia ryhmiä. Vaihtoehtoisesti myös kaltoin kohtelun uhrit kävisivät haastateltavista. Viimeisimmän lähettämämme viestin jälkeen emme enää saaneet vastausviestiä.

Toisesta toimijasta, johon lähetimme sähköpostin samaan aikaan edellä mainitun toimijan kanssa, ei kuulunut vastausta kesäkuun, eikä heinäkuun aikana ja lähettimme muistutusviestin elokuun puolivälissä. Muistutusviestin jälkeen saimme vastauksen syyskuun puolivälissä. Myös heidän tapauksessaan vastausviestissä tuli esiin se, että heidän asiakkailtaan on melko hankalia elämäntilanteita ja rikosprosesseja kesken, joten ne haastateltavat, jotka olisivat tarpeeksi hyvässä kunnossa analysoidakseen aiempaa elämäntilannettaan, on erittäin harvassa. Samoin haastattelukieli (suomi tai englanti) rajaisi runsaasti haastateltavia pois. Lähetimme vielä postin, jossa kerroimme mahdollisuudesta esimerkiksi lomakehaastatteluun, jos se auttaisi paremmin anonyymina pysymiseen ja lähetimme myös mahdollisia haastattelukysymyksiä. Tämän viestin jälkeen lähetimme muistutusviestin syyskuun lopulla. Lopulta saimme toimijan, eli Rikosuhripäivystyksen, kautta kaksi haastateltavaa, joita on haastateltu tätä työtä varten lokakuun lopulla 2021.

Ennen edellä mainittujen haastattelujen tekemistä pidimme hätäpalaverin opinnäyteohjaajien kanssa syyskuussa 2021 meitä kohdanneista haasteista haastateltavien saamisessa. Saimme ohjeeksi yrittää vielä lähestyä Suomessa toimivia marjanpoimintayrityksiä, jos sieltä olisi saatavilla haastateltavia työtämme varten. Lähestyimme neljää Suomessa toimivaa marjanpoimintayritystä tiedustellaksemme haastateltavia. Lähestyimme yrityksiä sähköpostilla. Yhdestä yrityksestä saimme vastauksen, että heillä työskentelevät ulkomaalaiset ovat jo poistuneet kotimaahansa sesongin jälkeen. Toisesta saimme vastauksen tammikuun lopulla 2022, jossa pahoiteltiin meidän sähköpostimme joutumista viestivirran sekaan. Kahdesta muusta yrityksestä ei koskaan saatu vastauksia.

Opinnäyteseminaarissa syksyllä 2021 kerroimme meitä kohdanneista haasteista, jolloin saimme eräältä TAMK:n opettajalta yhteystiedot yhteen toimijaan, jonka

avulla ja tiloissa ulkomaalaistaustaiset henkilöt tapaavat toisiaan Tampereella. Toimijalla ja TAMK:lla on ollut paljon yhteistyötä. Lähestyimme toimijaa sähköpostilla syyskuun 2021 lopussa haastateltavien saamiseksi ja sieltä saimmekin nopeasti kutsun saapua tutustumaan paikkaan. Emilia vieraili toimijan luona lokakuussa 2021. Toimijan kautta saimme yhteystiedot vielä uuteen toimijaan, josta voisi tiedustella meidän työhömmme enemmän kohderyhmään sopivia haastateltavia. Olimme yhteydessä tähän toimijan sekä sähköpostilla, että puhelimitse. Samoin kuin aiemminkin, niin heilläkin oli haasteena uhrien tuoreet kokemukset ja traumat, kielimuuri ja lukutaidottomuus. Toimijaa lähestyttiin puhelimitse vielä toistamiseen joulukuussa 2021 ja heidän kauttaan ei lopulta löytynyt haastateltavia.

Emilian ensimmäisen vierailun yhteydessä saimme toimijalta tietää, että heiltä saattaisi löytyä haastateltavia työtämme varten, jos emme saa haastateltavia muista tiedustelemistamme paikoista. Tämän johdosta Jari ja Emilia kävivät toimijan tiloissa joulukuussa 2021. Tämä vierailu ei kuitenkaan tuottanut tulosta haastateltavien suhteen. Toimijan työntekijä yritti vielä uudestaan tämän käynnin jälkeen saada työhömmme haastateltavia keskukselta, mutta hänen kontaktinsa eivät lähteneet haastatteluun mukaan. Saimme tästä tiedon tammikuussa 2022.

Tulkkaukseen meillä ei ollut valitettavasti budjettia, mikä osaltaan mahdollisesti hankaloitti haastattelujen toteuttamista. Suurimpana haasteena haastateltavien saamisessa kuitenkin taisi olla se, että varsinkin ihmiskaupan uhrien elämäntilanne on niin haastavaa ja traumatisoitunutta ja pelko viranomaisia kohtaan nousee heillä niin suureksi, että haastateltavien määrä jäi melko pieneksi. Samoin työn aikataulu oli ennalta määritelty ja sitä ei voitu enempää venyttää, jotta olisi lähdetty miettimään aiheen lähestymistä toisin, esimerkiksi viranomaishaastatteluilla. Tämä olisi vaatinut tutkimusluvan hakemisen ja se olisi pitkittänyt työn tekemistä ja valmistumista entisestään. Kokonaisuudessaan tutkimus pitäisi siis suorittaa pidemmällä aikavälillä tai lähtökohtaisesti suunnitella tutkimusluvan hakemisen kautta.

Tämä edellä kerrottu aiheutti työn tekijöissä valtavaa turhautumista ja ehkä hieinan luovuttamistakin sen suhteen, että kun työn alkuperä ei tule toteutumaan,

niin piti pohtia mitä tilalle. Lisäksi jokaisella opinnäytetyöntekijällä oli omat kii-reensä ja aikataulunsa, jotka hankaloittivat työskentelyä. Haastatteluiden aika-tiluissa oli jonkin verran säätämistä, kun kaikki työn tekijät eivät olleet edes sa-malla paikkakunnalla esimerkiksi opiskeluun liittyvän käytännön harjoittelun takia. Lopulta kaksi haastattelua saatiin kuitenkin järjestettyä loppuvuodesta 2021.

Jotta ei pelkästään negatiivista, niin positiivisina asioina koimme Teams-kokouk-set meille hyväksi kokoontumistavaksi. Kyseisiä kokouksia pidimmekin opinnäy-tetyön tekemisen aikana varmaankin kymmenkunta kappaletta. Kokoukset oli teknisesti helppo järjestää ja kukin pystyi osallistumaan kokoukseen omasta si-jainnistaan käsin. Itse opinnäytetyön kirjoittamiseen käytimme Word Online-työ-alustaa, johon kukin kirjoitti työtä oman aikataulunsa mukaan. Online-versiossa työ päivittyi reaaliajassa, joten sitä pystyttiin muokkaamaan myös Teams-kokouk-siemme aikana yhdessä. Toki kasvokkain tapahtuvat kohtaamiset olisivat myös olleet työskentelymme kannalta hyviä, mutta mielestämme työskentely Teamsin ja Onlinen kanssa oli kaikin puolin sujuvaa ja helpohkoa.

7. POHDINTA

Aiheen ajankohtaisuuden ja tärkeyden vuoksi olisi hyvä, että tutkimus saataisiin toteutettua. Olisi ensiarvoisen tärkeää saada informaatio saataville helposti, jotta avun tarvitsijan ei tarvitsisi käyttää energiaa tietotulvan keskellä relevantin tiedon löytämiseen. Meidän työmme kohdalla tuudittauduimme ehkä liikaakin siihen, että kun taustalla ollut hanke lupasi lähtökohtaisesti haastateltavat valmiiksi, niin luotimme siihen, että meidän tulee keskittyä vain hyvien haastatteluiden tekemiseen ja sen myötä tiedon työstämiseen ja purkamiseen ja lopullisen tiedon kasaamiseen ja produktin valmistamiseen. Nyt kun tämä ei toteutunutkaan, eli hankkeen haastattelutahot eivät lähteneetkään mukaan siinä määrin, mitä piti, niin työn tekeminen kuivui moneltakin osin kasaan.

Kahden haastateltavan antamien tietojen pohjalta ei pystytä tekemään juurikaan johtopäätöksiä. Valitettavasti haastateltavien määrä jäi niin pieneksi, että yleistystä ei niiden pohjalta pysty tekemään. Voi olla, että moni mahdollinen haastateltava on kieltäytynyt haastatteluista sen takia, että haastattelut suunniteltiin tehtävän kasvotusten. Voi olla, että useampi olisi lähtenyt mukaan, jos haastattelut olisi voitu tehdä täysin anonyymisti niin, etteivät edes opinnäytetyön tekijät näkisi haastateltavan kasvoja tai kuulisi haastateltavan nimeä. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi myös hyvin monella uhrilla on varmasti suuria traumoja tapahtumien tiimoilta ja he eivät halua käydä kokemaansa läpi uudelleen, saati heille tuntemattomille haastattelijoille.

Joillekin saattaa aiheuttaa pelkoa ja epätietoisuutta myös se, että kaksi työn tekijää opiskelee Poliisiammattikorkeakoulussa, koska monissa maissa ihmiset eivät luota poliisiin samalla tavalla kuin Suomessa. Tiedossa on kuitenkin, että tiedon haku voi olla rajallista mm. tietämättömyyden ja kieliongelmiensä vuoksi ja että usein ihmiskaupan uhrin mahdollisuudet tiedon hakuun ylipäätään voi olla täysin mahdotonta. Mielestämme tämä tuli esiin myös tekemissämme kahdessa haastattelussa.

Opinnäytetyön prosessin aikana olemme oppineet tieteellisen tutkimuksen tekemiseen liittyviä prosesseja sekä erilaisia toimintatapoja. Kolmen hengen työryhmässä työn tekemisessä on korostunut ryhmätyön tekemisen merkitys ja organisointi. Haastattelujen tekemisen yhteydessä olemme paljon pohtineet niiden tekemiseen liittyvää eettisyyttä. Varmaan haastateltavia on myös eettisyys askaruttanut samoin kuin niitä tahoja, joilta saimme haastateltavien yhteystietoja. Mutta olemme varmistaneet haastattelujen eettisyyden mm. tarkastuttamalla haastattelut haastateltavilla ja tahoilla, joilta saimme haastateltavien yhteystiedot.

Ajatuksia mahdollisista jatkotutkimuksista syntyi opinnäytetyömme pohjalta paljon. Aikataulumme takia saimme hyvin vähän haastateltavia, joten pidemmällä aikavälillä meidän oman opinnäytetyömme tutkimuskysymystä voisi käyttää uudelleen. Uusiin tutkimuskysymyksiin liittyy pääasiassa viranomaisten koulutus ja palveluiden lähestyttävyyden helpottaminen uhreja varten. Jatkotutkimuskysymyksiä voisi muun muassa olla se, että tulisiko poliisin reagoida tilanteisiin nopeammin ja miten tämä voitaisiin mahdollistaa? Haastateltavamme kokivat kaipaavansa poliisilta nopeampaa reagointia, mutta haasteena oli se, etteivät he oikein uskaltaneet puhua poliisille (Haastateltava 1 & haastateltava 2, 2021). Tutkimuksen avulla voisi kartoittaa sitä, miten poliisi voisi saada tietoonsa mahdollisia ihmiskauppatapauksia.

Toinen jatkotutkimuskysymys voisi olla se, miten hoitohenkilökuntaa voisi kouluttaa mahdollisen ihmiskaupan uhrin tunnistamiseen. Ensimmäinen haastateltavamme kertoi, että hän olisi tarpeen tullessa kertonut hoitohenkilökunnalle tilanteestaan, jos hän olisi tiennyt omista oikeuksistaan ja hoitohenkilökunnan salassapitovelvollisuudesta (Haastateltava 1, 2021). Oman ongelman tästä luo se, että uhrin tunnistaminen voi olla hyvin haastavaa ja puheeksi otto hankalaa. Puheeksi ottamisen voi estää pelko siitä, että potilas tai asiakas loukkaantuu epäilyistä. Vaihtoehtoinen jatkotutkimus voisi olla puheeksi ottaminen epäiltäessä potilasta tai asiakasta ihmiskaupan uhriksi. Tietysti tutkimusta voisi tehdä myös muita viranomaisia hyödyntäen. Tietojen pohjalta voisi rakentaa yhtenäisen koulutuspaketin viranomaisille erilaisista tavoista, joilla ihmiskaupan uhrin voisi mahdollisesti yrittää tunnistaa, jos epäily asian suhteen herää.

Kuten mekin yritimme alun perin saada tietoa mahdollisten nettisivujen tarpeesta, mahdollisena jatkotutkimuksena voisi olla se, miten saataisiin helpommin lähesyttävät nettisivut aikaan ja mitä sivujen tulisi sisältää. Ongelmana tässä on monien ihmiskaupan uhrien kirjoitus- ja lukutaidottomuus, jolloin nettisivut ovat yhtä tyhjän kanssa. Lisäksi vaikka uhrit osaisivat kirjoittaa ja lukea jollain kielellä, moni ei osaa juuri suomea. Nettisivujen pitäisi siis olla hyvin monella kielellä. Moni ihmiskaupan uhri, kuten myös meidän haastateltaviemme tapauksissa, saattaa asua ihmiskauppaa harjoittavan henkilön tiloissa tai kotona, jolloin heillä ei ole omaa asuntoa, saati välttämättä edes pääsyä tietokoneelle.

Yksi pohdittavan arvoinen asia voisi olla se, että informaation sisältävät sivustot tai vaikka mobiiliapplikaatio suunniteltaisiin lähinnä apua tarjoavien viranomaisten tai tulkkina toimivien henkilöiden tarpeisiin ja käyttöön. Ihmiskaupan uhrin ensimmäinen kontakti saattaa olla tulkki, jolloin tämä osaisi tunnistaa mahdollinen ihmiskaupan uhri ja informaation avulla osaisi tukea uhria ja ohjata tätä oikeaan suuntaan.

Yhtenä mahdollisena kehittämissuunnitelmana mielestämme olisi eri viranomaisten ja toimijoiden koulutuksen lisääminen nimenomaan ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen.

8. LOPPUSANAT

Mielestämme tämä opinnäytetyöprosessi kahden eri oppilaitoksen opiskelijoiden tekemänä oli kokemuksena mielenkiintoinen ja silmiä avaava. Opinnäytetyöprosessin ollessa ajankohtainen noin vuosi takaperin, lähdimme kaikki innolla siihen mukaan mielenkiintoisen ja ajankohtaisen aiheen vuoksi. Ajattelimme myös, että työmme lopputuotteena, eli produktina, syntyvä materiaali on tarpeellinen ja mon-taa osapuolta hyödyttävä. Lisäksi ”ristipölytykseksikin” kutsuttu yhteistyö kahden oppilaitoksen opiskelijoiden välillä oli uusi kokeilu opinnäytetöiden tekemisen sa-ralla.

Negatiivisina asioina kohtasimme työn edetessä haasteita siihen nähden, että lopulta emme päässeet siihen tavoitteeseen, mikä työn alussa oli. Ensinnäkin emme saaneet haastateltavia niin montaa mitä meille oli suunniteltu hankkeen puolelta, saatikka helposti, mitä olimme ehkä itse naiivisti kuvitelleet. Haastatel-tavia yritettiin todella saada ja sen vuoksi lähetettiin useita sähköposteja ja soi-tettiin lukuisia puheluita. Toisekseen meidän tuli tehdä opinnäytetyötä TAMK:n määrittelemän opinnäytetyön valmistumisaikataulun mukaan, joten suunnittele-mamme aikataulu haastattelujen suhteen ei ihan toteutunut. Näistä syistä johtuen alkuperäinen suunniteltu aikataulu ei siis täysin pitänyt. Osoitimme kuitenkin mel-koista sitkeyttä yrittäessämme saada haastateltavia, joita sitten lopulta saimme kaksi kappaletta. Myös tekijöiden muut tehtävät (työt, työharjoittelut jne.) asettivat haasteita mm. aikataulujen sovittamisessa. Vaikka meitä oli vain kolme tekijää, niin esimerkiksi Teams-palaverin ajankohdan sopiminen ei aina ollut helppoa.

Kaiken kaikkiaan työn tekemiseen hankitut ja luetut materiaalit, haastattelut, aja-tustenvaihdot, keskustelut, seminaarit ja pohdinnat ovat tuoneet paljon tietoa ai-heestamme meille työn tekijöille. Työmme varmasti palvelee meitä omilla aloil-lamme. Olemme saaneet arvokasta tietoa myös muiden käyttöön, vaikkakin se jäi suppeammaksi alkuperäisestä ajatuksesta eikä työn alkuperäinen ajatus to-teutunutkaan. Lopuksi haluamme kiittää työhömme mukaan lähtenyt toimijaa, eli Rikosuhripäivystystä, yhteistyöstä, haastateltaviamme haastatteluista, toisi-amme työpanoksesta ja joustamisesta sekä ohjaajiamme ohjeista.

LÄHTEET

Aamulehti. Salmi, A. 2020. Luettu 8.5.2021. <https://www.aamulehti.fi/uutiset/art-2000007421151.html>.

Aamulehti. Ylipiessa, M. 2021. Luettu 8.5.2021.

Aho, A. & Smeds, S. 2021. Ihmiskauppa Suomessa ja maailmalla. Lapin AMK, Opinnäytetyö. Luettu 6.6.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/493411/Aho_Annika%26Smeds_Sini.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Aittoniemi, M. & Ollila, J. 2015. Älä sulje silmiäsi ihmiskaupalta. Seinäjoen AMK, Opinnäytetyö. Luettu 6.6.2021. <https://www.theseus.fi/handle/10024/99660>

Coverdale, J.H., Gordon, M.R. & Nguyen, P.T. 2020. Human Trafficking: A Treatment Guide for Mental Health Professionals. Luettu 18.1. 2022. <https://ebook-central.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=6226049>.

Dandurad, Y. 2017. Human trafficking and police governance. Luettu 16.1.2022. <https://www-tandfonline-com.libproxy.tuni.fi/doi/pdf/10.1080/15614263.2017.1291599?needAccess=true&>.

Gębska, M. 2020. Human trafficking as a challenge for international security and security in europe. Luettu 15.1. 2022. <https://apcz.umk.pl/TSM/article/view/TIS.2020.004/25431>.

Haastateltava 1. Ihmiskaupan uhri. 2021. Haastattelu 22.10. 2021. Haastattelijat Kinos, M. & Turunen, E. Litteroitu. Tampere.

Haastateltava 2. Ihmiskaupan uhri. 2021. Haastattelu 22.10. 2021. Haastattelijat Kinos, M. & Turunen, E. Litteroitu. Tampere.

Hakala, J.T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki, Gaudeamus.

Ihmiskauppa.fi. Ajankohtaista. Luettu 18.1.2022. <https://www.ihmiskauppa.fi/>.

Ihmiskauppa.fi. Ihmiskaupan muodot. Luettu 14.9.2021. https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskaupan_muodot.

Ihmiskauppa.fi. Ihmiskauppa Suomessa. Luettu 14.9.2021. https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskauppa_suomessa.

Ihmiskauppa.fi. Mitä on ihmiskauppa? luettu 9.6.2021. <https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa>.

Ihmiskauppa.fi. Mitä on ihmiskauppa? Luettu 14.9.2021. <https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa>.

Ihmiskauppa.fi. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa. Luettu 14.9.2021. https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskaupan_muodot/seksuaalinen_hyvaksikaytto.

Ihmiskauppa.fi. Työvoiman hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa. Luettu 14.9.2021. https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskaupan_muodot/tyovoiman_hyvaksikaytto.

Iltasanomat. Nykänen, R. 19.8. 2021. Luettu 26.9.2021. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008203439.html>.

Iltasanomat. Latvala, J. 23.9.2021. Luettu 23.9.2021. <https://www.is.fi/turunseutu/art-2000008285442.html>.

Kainulainen, L. 2011. Ihmiskaupan uhrin auttaminen Suomessa. Oulun seudun AMK, Opinnäytetyö. Luettu 6.6.2021. <https://www.theseus.fi/handle/10024/31507>

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro gradu ja opinnäytetyönä. Jyväskylä, Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Kaukinen, R. 2020. Ihmiskaupan uhrien tunnistamisen esteitä - suomalaisten järjestöasiantuntijoiden näkökulma. Helsingin yliopisto, pro gradu –tutkielma. Luettu 30.1.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/314342/Kaukinen_Riikka_Pro_gradu_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Mtvuutiset.fi. 3.6.2016. Luettu 10.6.2021. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/yliopistonlehtori-paritti-hyvaksikayttamaansa-teini-ikaista-tytto-asiakkaita-ollut-jopa-satoja/5926932#qs.n25brk>.

Oikeusministeriö. 2021. Suomi torjuu ihmiskauppaa. Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma. Helsinki, Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja. Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto. Luettu 30.1.2022. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163078>

Odilov, N. C. 2017. International Collaboration to Stop Human Trafficking: Using Lessons from the Field to Create A Framework for Data Sharing in Eastern Europe. A Thesis in the Field of International Relations for the Degree of Master of Liberal Arts in Extension Studies. Luettu 14.1. 2022. <https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/37736782/ODILOV-DOCUMENT-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Pakolaisneuvonta. Ihmiskaupan uhrit. Luettu 10.6.2021. <https://www.pakolaisneuvonta.fi/asiantuntijajarjesto/tietoa-pakolais-ja-ulkomaalaisoikeudesta/ihmiskaupan-uhri/>.

Poliisi. Mitä ihmiskauppa tarkoittaa? Luettu 10.6.2021. <https://poliisi.fi/ihmiskauppa>.

Rantanen, S. 2020. Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja avun piiriin ohjaaminen. Poliisiammattikorkeakoulu, Opinnäytetyö. Luettu 6.6.2021. <https://www.theseus.fi/handle/10024/352733>

Rikosuhripäivystys. Erilaisia-rikoksia/ihmiskauppa. Luettu 10.6.2021. <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/ihmiskauppa/>.

Rinne, K. 2021. Ihmiskauppa seksuaalisessa hyväksikäyttö tarkoituksessa – tutkimus kriminalisoinnin tunnusmerkistötekijöihin. Helsingin yliopisto, OTM-tutkielma. Luettu 29.1.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/330071/Rinne_Katariina_OTM%20tutkielma_2021.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KVALIMOTV PDF. Luettu 29.12.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarasto/julkaisut/kvalimotv.pdf>

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Tampere, Suomen yliopistopaino – Juvenes Print Oy.

Sisäministeriö. Ihmiskauppa on ihmisoikeushaaste. Luettu 9.6.2021. <https://intermin.fi/poliisiasiat/ihmiskauppa>.

Sisäministeriö. Ihmiskauppa on ihmisoikeushaaste. Luettu 14.9.2021. <https://intermin.fi/poliisiasiat/ihmiskauppa>.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Ihmiskaupan ehkäiseminen. Luettu 10.6.2021. <https://stm.fi/ihmiskauppa>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Helsinki, Tammi.

Vero.fi. Harmaa talous on osa työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan liiketoimintamallia. Päivitetty 25.3. 2021. Luettu 7.6.2021. <https://www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/ilmi%C3%B6t/pime%C3%A4-ty%C3%B6voima/harmaa-talous-on-osa-ty%C3%B6per%C3%A4isen-hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n-ja-ihmiskaupan-liiketoimintamallia/>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki, Tammi.

Zimmerman, C. & Kiss, L. 2017. Human trafficking end exploitation: A global health concern. Luettu 14.1. 2022. <https://journals.plos.org/plosmedicine/article/file?id=10.1371/journal.pmed.1002437&type=printable>.

Yle. Jääni, C. 2021. Luettu 26.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11846474>.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

-Pohjatietoja: ikä, sukupuoli, syntymämaa, kansalaisuus, kauanko olet ollut Suomessa?

-Millä tavalla olet joutunut kaltoinkohtelun uhriksi / ihmiskaupan uhriksi?

-Miten tunnisti itse joutuneesi kaltoinkohtelun / ihmiskaupan uhriksi? Saitko apua tunnistamiseen? Mistä / keneltä sait apua tunnistamisessa?

-Mistä viranomaisista olet saanut apua omassa tilanteessasi? (esim. tulli, poliisi, rajavartiolaitosviranomainen, sosiaaliviranomainen, terveydenhoitoviranomainen, veroviranomainen, Rikosuhripäivystys, Kela, ihmiskauppa.fi)

-Minkälaista apua olet saanut omaan tilanteeseesi?

-Minkälaista (konkreettista) apua olisit toivonut saavasi joutuessasi kaltoinkohtelun uhriksi / ihmiskaupan uhriksi?

-Miten toivoisit saavasi apua joutuessasi kaltoinkohtelun uhriksi / ihmiskaupan uhriksi?

-Mitä tietoa hait liittyy ihmiskaupan uhreihin/ihmiskauppaan/kaltoinkohteluun/omaan tilanteeseesi?

-Miltä/kenen sivuilta löysit tietoa?

-Olisiko halunnut löytää vielä jotain muuta tietoa liittyy ihmiskaupan uhreihin/ihmiskauppaan/kaltoinkohteluun/omaan tilanteeseesi?

-Oliko tiedon löytäminen helppoa?

-Mikäli olisi vain yksi alusta/paikka (nettisivu tms.) tiedon saamiseen, minkälaista tietoa / sisältöä alustalla tulisi olla?

-Miten kokemuksesi vaikuttaa siihen, miten media käsittelee aihetta? Pitäisikö aiheesta puhua lisää?

Liite 2. Haastattelukysymykset englanniksi

-Age, sex, country of birth, nationality, how long have you stayed in Finland?

-In what way have you ended up as a victim of human trafficking?

-How did you recognize yourself as a victim of abuse/human trafficking? Did you get help in recognizing that you are a victim? Where and from who did you get help in recognizing that you're a victim?

-From what authority have you received help in your case? (For example, customs, police, border control, social authority, health authority, tax authority, victim support, Kela, Ihmiskauppa.fi)

-What kind of help have you received in your case?

-What kind of (concrete) help would you have hoped to receive when you were a victim of abuse/human trafficking?

-How would you wish to receive help when you end up as a victim of abuse/human trafficking?

-What kind of information have you searched about human trafficking/abuse/for your own case?

-From what/whose site did you find information?

-Would you have liked to find some kind of other information concerning the victims of human trafficking/abuse/your case?

-Was it easy to find information?

-If there was only one platform/place (for example a website) to get information, what kind of information or content should there be?

-How does your experience affect the way media handles the subject? Should people talk more about the subject?

Liite 3. Haastattelun suostumuslomakkeen sisältö

Hyvä haastateltava

Pyydämme Teitä osallistumaan opinnäytetyöhömmе, jonka tarkoituksena on suunnitella ja tuottaa sisältöä Suomeen tulevien ja Suomessa asuvien ja oleskelevien ihmiskaupan uhrien tarpeita varten sekä moniviranomaistoiminnan avuksi ja käyttöön. Sisältöä tullaan käyttämään esimerkiksi eri alustoilla ja kanavilla. Tavoitteena on innovoida sisältöä informatiivisille alustoille laajalle käyttäjäkunnalle. Lisäksi tavoitteena on, että opinnäytetyö kehittää työelämää käytännönläheisellä tavalla ja siinä on myös tutkivaa otetta lähtökohtien taustoittamisessa.

Osallistumiseen tähän opinnäytetyöhön on täysin vapaaehtoista. Voitte kieltäytyä osallistumasta tai keskeyttää osallistumiseenne syytä ilmoittamatta milloin tahansa.

Opinnäytetyö toteutetaan etsimällä tietoa aiheeseen liittyen aiemmista opinnäytetöistä, nettisivuilta ja kirjallisuudesta. Lisäksi tarkoituksenamme haastatella 3–5 ihmiskaupan uhria, jotta saisimme autenttista ja arvokasta tietoa työtämme varten. Osallistujat haastatteluun olemme saaneet Rikosuhripäivystyksestä. Haastattelut toteutetaan kasvokkain, mutta täysin anonymisti. Nauhoitamme haastattelut, jotta saamme kirjoitettua tulokset opinnäytetyöhömmе. Nauhoituksista tai tekstistä ei käy ilmi, ketä olemme haastatelleet. Nauhoituksissa menee noin yksi tunti tai kaksi tuntia per haastateltava.

Opinnäytetyön valmistuttua aineisto hävitetään asianmukaisesti. Aineisto on ainoastaan opinnäytetyön tekijöiden käytössä. Aineisto säilytetään salasanalta suojattuina tiedostoina, kirjallinen aineisto lukitussa tilassa.

Teiltä pyydetään kirjallinen suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta. Opinnäytetyön tulokset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä, opinnäytetyön raportista ei pysty tunnistamaan yksittäistä vastaajaa. Opinnäytetyöt ovat luettavissa elektronisessa Theseus-tietokannassa.

Mikäli Teillä on kysyttävää tai haluatte lisätietoja opinnäytetyöstämme, vastaamme mielellämme.

Opinnäytetyön tekijät

SUOSTUMUS

”Yksistä kansista” apua ihmiskaupan uhrille

Olen saanut sekä kirjallista että suullista tietoa opinnäytetyöstä, jonka tarkoituksena on suunnitella ja tuottaa sisältöä Suomeen tulevien ja Suomessa asuvien ja oleskelevien ihmiskaupan uhrien tarpeita varten sekä moniviranomaistoiminnan avuksi ja käyttöön sekä mahdollisuuden esittää opinnäytetyöstä tekijälle kysymyksiä.

Ymmärrän, että osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä siitä milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Ymmärrän myös, että tiedot käsitellään luottamuksellisesti.

Paikka ja aika

Suostun osallistumaan opinnäytetyöhön:

Suostumuksen vastaanottaja:

Haastateltavan allekirjoitus

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus

Nimen selvennys

Nimen selvennys

Liite 4. Haastattelun suostumuslomakkeen sisältö englanniksi

Dear interviewee

We're asking you to participate in our thesis in which we're supposed to plan and produce content to help victims of human trafficking who are coming to Finland or are living in Finland and for co-operation between authorities. The content is going to be used on different platforms. The goal is to innovate content for informative platforms for a wide user base. In addition, the goal is that the thesis improves work environment in a practical way and there's an exploratory grasp on the basis's background.

Your participation in this Thesis is completely voluntary. You can decline your participation or discontinue your participation without giving a reason whenever you want.

The thesis will be produced by searching for information concerning the subject from earlier Thesis', websites and literature. In addition, our objective is to interview from 3 to 5 victims of human trafficking to get authentic and valuable knowledge for our work. We have received the participants for the interview from Rikosuhripäivystys (victim support). We will do the interviews face to face, but they will be completely anonymous. We will record the interviews with a tape recorder so we can write the results down in our Thesis. The recordings or texts will not reveal the interviewees. The interviews will take approximately an hour or two per interviewee.

After our thesis is completed, the used material will be disposed properly. The material is only in the use of the authors of the Thesis. The material will be stored in files that are password protected and written material will be in a locked space.

You are asked to give written consent to participate in our Thesis. The results of the Thesis will be handled confidentially and anonymously. No one can identify any individuals in the report. The thesis will be available for reading in the electronic Theseus-database.

If you have any questions or would like some more information concerning our thesis, we will be happy to answer your questions.

The authors of the Thesis

CONSENT

"From single decks" help for a victim of human trafficking

I have received written and verbal information concerning the thesis that is supposed to plan and produce content to help victims of human trafficking who are coming to Finland or are living in Finland and for co-operation between authorities. I have also received the option to ask questions concerning the thesis.

I understand that my participation is voluntary, and I have the right to discontinue my participation any time I want without giving a reason. I also understand that the data will be handled confidentially.

Place and time

I consent to participate in the Thesis :

The receiver of the consent:

Signature of the interviewee

Signature of the author of the thesis

Print name

Print name